

Crna Gora
Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja

STRATEGIJA RIBARSTVA CRNE GORE 2015-2020
sa Akcionim planom za prenošenje, implementaciju i sprovođenje pravne tekovine EU

PODGORICA, JUN 2015.

Sadržaj

1	UVOD	5
1.1	Opšte strateško opredjeljenje	6
1.2	Metodologija izrade	6
1.3	Povezanost sa drugim strateškim dokumentima	6
1.4	Povezanost sa strategijama na nivou EU	8
1.5	Povezanost sa ranijim strateškim dokumentima iz područja ribarstva	9
1.6	Agrobudžet	9
1.7	Ključni elementi iz Izvještaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva za Poglavlje 13 – Ribarstvo	10
2	PREGLED POSTOJEĆEG STANJA	12
2.1	Opšti makroekonomski okvir	12
2.2	Značaj sektora poljoprivrede i ribarstva	13
2.3	Opšti pregled sektora	15
2.4	Administrativni kapaciteti	17
2.4.1	Unutrašnja struktura i linije komunikacije po pitanjima politike	17
2.4.2	Unutrašnja struktura i linija komunikacije u oblasti inspekcije i kontrole	18
2.4.3	Saradnja s drugim tijelima državne uprave koja imaju nadležnosti u pitanjima ribarstva ...	19
2.5	Flota i resursi – postojeće mjere	19
2.6	Postojeće tržišne i strukturne mjere	22
2.7	Prikupljanje podataka	24
2.8	Inspekcijski nadzor i kontrola	25
2.9	Međunarodni sporazumi	25
3	RAZVOJ SEKTORA 2014-2020	26
3.1	Kratkoročni ciljevi	26
3.1.1	Eksploatacija resursa	26
3.1.2	Akvakultura	27
3.1.3	Prerada i tržišta	28
3.2	Dugoročni ciljevi	28
3.2.1	Eksploatacija resursa	28
3.2.2	Akvakultura	29
3.2.3	Prerada i tržište	30
4	STRATEGIJA USKLAĐIVANJA U OBLASTI RIBARSTVA (POGLAVLJE 13)	31
4.1	Flota i resursi	31
4.1.1	Administrativni kapaciteti	31
4.1.2	Usklađivanje propisa	31
4.1.3	Mjere koje će se preduzeti	33
4.2	Tržišta i strukturne mjere	34
4.2.1	Organizacija tržišta	34
4.2.2	Strukturne mjere	35
4.3	Državna pomoć	38

4.3.1	Administrativni kapaciteti	38
4.3.2	Mjere koje će se preduzeti	38
4.4	Prikupljanje podataka	38
4.4.1	Administrativni kapaciteti	38
4.4.2	Usklađivanje propisa	39
4.4.3	Mjere koje će se preduzeti	40
4.5	Inspekcija i kontrola	40
4.5.1	Administrativni kapaciteti	40
4.5.2	Mjere koje će se preduzeti	41
5	AKCIONI PLAN.....	44
5.1	Flota i resursi	44
5.1.1	EU pravna tekovina	44
5.1.2	Nacionalni propisi.....	45
5.1.3	Usklađivanje – akcioni plan	46
5.2	Uređenje tržišta	49
5.2.1	EU pravna tekovina	49
5.2.2	Nacionalni propisi.....	50
5.2.3	Usklađivanje – akcioni plan	50
5.3	Državna pomoć.....	52
5.3.1	EU pravna tekovina	52
5.3.2	Nacionalni propisi.....	52
5.3.3	Usklađivanje – akcioni plan	52
5.4	Strukturne mjere	54
5.4.1	EU pravna tekovina	54
5.4.2	Nacionalni propisi.....	54
5.4.3	Usklađivanje – akcioni plan	55
5.5	Prikupljanje podataka	58
5.5.1	EU pravna tekovina	58
5.5.2	Nacionalni propisi.....	58
5.5.3	Usklađivanje – akcioni plan	58
5.6	Inspekcijski nadzor i kontrola	61
5.6.1	EU pravna tekovina	61
5.6.1	Nacionalni propisi.....	62
5.6.2	Usklađivanje – akcioni plan	62
5.7	Administrativni kapaciteti	67

Lista skraćenica

EFF	Evropski fond za ribarstvo
EK	Evropska komisija
EMFF	Evropski fond za pomorstvo i ribarstvo
EU	Evropska Unija
EUSAIR	Evropska strategija za jadransko jonski region (European Strategy for Adriatic and Ionian Region)
FAO	Organizacija za hranu i poljoprivredu (Food and Agriculture Organization)
GFCM	Generalna komisija za ribarstvo Mediterana
GT	gross (bruto) tonaža
HACCP	Analiza opasnosti i kritične kontrolne tačke (Hazard Analysis Critical Control Points)
ICCAT	Međunarodna komisija za očuvanje atlantskih tuna (International Commission for Conservation of Atlantic Tunas)
IBMK	Institut za biologiju mora Kotor
IPARD	Instrument za pretpristupnu pomoć za ruralni razvoj (Instrument for Pre-accession Assistance Rural Development)
IUU	nezakonit, neregulisan i neprijavljen (Illegal, Unregulated and Unreported)
kW	kilovati
LOA	dužina preko svega
MCS	Monitoring, kontrola i nadzor (Monitoring, Control & Surveillance)
MONSTAT	Zavod za statistiku Crne Gore
MPRR	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
MSY	Najveći održivi prinos (Maximum Sustainable Yield)
NM	nautička milja
OP	Operativni program
PO	organizacija proizvođača (producer organization)
RIS	Ribarski informacioni sistem
RMC	Centar za monitoring u ribarstvu
SSMP	Satelitski sistem monitoringa plovnih objekata
t	tona (metrička)
VDR	zapisivanje podataka o plovidbi (Voyage data recording)
VMS	Sistem za praćenje plovila (Vessel Monitoring System)
ZRP	Zajednička ribarska politika

1 UVOD

Crna Gora je mediteranska država površine 13.812 km², sa oko 625.000 stanovnika i gustom naseljenosti od 45 stan/km². Dužina crnogorske obale je 294 km, a površina unutrašnjih voda iznosi 362 km², dok je površina teritorijalnih voda 2098,9 km². Ribarstvo je u Crnoj Gori viševjekovna privredna grana, zastupljena u ribolovnim područjima morskog priobalja i Skadarskog jezera, koja, osim ekonomske, ima i važnu sociološku i kulturološku ulogu.

U cjelini, sektor ribarstva se može kategorisati kao mali, bez industrijskog ribolova, i obavlja se duž obale i na Skadarskom jezeru (slatkovodno ribarstvo). Flotu Crne Gore trenutno čini ukupno 128 plovni objekata, od čega je 20 koča, 17 plivarica i 91 plovni objekat u malom privrednom ribolovu. Treba imati u vidu da je nacionalna klasifikacija privrednog ribolova na veliki i mali zasnovana na ribolovnim alatima i opremi koja je dozvoljena za upotrebu na plovnim objektima, dok većinu sektora čine mali plovni objekti.

Crna Gora je podnijela zahtjev za članstvo u EU 15. decembra 2008. godine. Evropska unija je Crnoj Gori dodijelila status zemlje kandidata za članstvo 17. decembra 2010. godine. U decembru 2011. godine, Savjet je pokrenuo proces pristupanja sa ciljem otvaranja pregovora u junu 2012. godine. Pristupni pregovori sa Crnom Gorom započeti su 29. juna 2012. godine. Izvještaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva za Poglavlje 13 – Ribarstvo, objavljen je u novembru 2013. godine, nakon dva sastanka analitičkog pregleda, u martu i junu 2013. godine.

Strategija ribarstva Crne Gore¹ daje opšti strateški okvir, identifikujući ključne korake koje Crna Gora namjerava da preduzme kako bi se pripremila za potpuno ispunjavanje svojih obaveza koje proističu iz Zajedničke ribarske politike (dalje u tekstu: ZRP). Dokument sadrži viziju razvoja sektora, njegovih administrativnih i institucionalnih kapaciteta potrebnih da se ispune zahtjevi ZRP, i identifikuje neke njegove ključne potencijale.

Ova strategija pruža smjernice za razvoj crnogorskog sektora i administracije u skladu sa ZRP, uključujući i korake koji će se preduzeti radi potpunog približavanja i usklađivanja crnogorske politike ribarstva sa pravnom tekovinom EU.

Ovaj dokument i sve aktivnosti preduzete prilikom njegove izrade uzimaju u obzir stanje u pravnoj tekovini EU na dan 1. januara 2015. godine, obuhvatajući sve značajne izmjene ZRP-a iz 2013. i 2014. godine.

¹ Napomena: Riječ ribarstvo se uglavnom koristi kao termin koji uključuje sve elemente sektora, ne samo ulov.

1.1 Opšte strateško opredjeljenje

Svrha ovog dokumenta je da pruži smjernice razvoja ribarstva Crne Gore i njene politike ribarstva, u kontekstu opšteg opredjeljenja Crne Gore da vodi politiku pridruživanja EU tokom perioda 2015.-2020. godine.

Sektor ribarstva Crne Gore, slično kao i sektori ribarstva u drugim državama na Mediteranu, nema veliki značaj u ukupnoj ekonomiji. Uopšteno gledano, ribarstvo u svim svjetskim morima, pa tako i na Mediteranu, bilježi pad posljednjih nekoliko godina, a naučni pokazatelji govore o sve češćoj pojavi prelova vrsta. Crna Gora svoje šanse u razvoju sektora ribarstva može pronaći u povezivanju ulova i uzgoja kao primarne proizvodnje sa turizmom, kao i sa preradom, stvarajući pritom proizvode visoke dodate vrijednosti. Crna Gora svoju šansu za plasman proizvoda ribarstva i akvakulture prvenstveno vidi u povezivanju sa turizmom, kako onim tradicionalnim, tako i ruralnim, posebno u Primorskom regionu.

Strateški cilj povezivanja sa turizmom ostvariće se prije svega razvojem tradicionalnog obalnog ribolova čiji je proizvod visoko kvalitetna bijela riba, kao i razvojem uzgoja. S druge strane, strateški cilj povezivanja sa preradom ostvariće se kroz održivi razvoj ulova male plave ribe i razvoj uzgojnih kapaciteta.

Kako bi se dostigli ovi ciljevi, u programskom periodu je neophodno pružiti odgovarajuću podršku sektoru, posebno se fokusirati na kopnenu infrastrukturu kao i na nadzor i kontrolu. Potrebno je intenzivno raditi i na informisanju ribara, uzgajivača i prerađivača o zahtjevima koji ih očekuju do i nakon ućlanjenja Crne Gore u EU.

1.2 Metodologija izrade

U toku pripreme Strategije, korišćeno je iskustvo evropskih zemalja i zemalja u regionu, kao i iskustva prilikom izrade prethodnih strategija i opšte preporuke strateškog planiranja i kreiranja javnih politika.

Tim koji je pripremao strategiju čine predstavnici Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (u daljem tekstu: MPRR) i drugih relevantnih institucija, koje predstavljaju cjelokupan institucionalni okvir za primjenu politike ribarstva Crne Gore.

Nacrt Strategije i Akcionog plana prezentovani su predstavnicima sektora na nizu radnih sastanaka. Ovi sastanci iskorišćeni su za konsultacije o važnim temama za pripremu Strategije i Akcionog plana. Nacrt Strategije dat je na uvid predstavnicima Evropske komisije 2015. godine, nakon čega se pristupilo izradi finalnog nacrta.

U skladu sa uobičajenom procedurom, nakon usaglašavanja finalne verzije nacrta Strategije sa svim zainteresovanim stranama u sektoru, ista će se usvojiti na Vladi.

1.3 Povezanost sa drugim strateškim dokumentima

Iskustvo drugih zemalja u pristupanju EU pokazuje kako je ZRP jako kompleksna i od izuzetne je važnosti za mediteranske države. Pravna tekovina za ovo poglavlje sastoji se od propisa za koje

nije neophodno da se transponuju u domaće zakonodavstvo, a zahtijeva uvođenje mjera za pripremu sektora i aktera za sprovođenje pravila Zajedničke politike u oblasti ribarstva.

Ovaj dokument u skladu je sa ostalim nacionalnim strateškim dokumentima, prije svega onim vezanim za poljoprivredu, ruralni i regionalni razvoj.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je tokom proteklog perioda intenzivno radilo na donošenju ključnih sistemskih dokumenata u područjima poljoprivrede i ribarstva. U okviru procesa pristupanja EU, u 2014. godini izrađena je Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnih područja 2015-2020², koja daje opšte smjernice razvoja poljoprivrede Crne Gore u novom programskom periodu. Za sektor ribarstva, od posebnog je značaja segment ruralnog razvoja Crne Gore, gdje postoje mogućnosti sinergijskog učinka. Politika ruralnog razvoja, kao i mehanizmi koji su opisani u Strategiji, od posebnog su značaja za ribarstvo, kao i moguće sinergijske efekte između ove dvije politike. Dodatno, Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnih područja sadrži i detaljan opis administrativnih struktura u dijelu sprovođenja IPARD-a i mogućih dodatnih EU fondova u području ruralnog razvoja.

Administrativne strukture za sprovođenje strukturnih mjera i kofinansiranje u ruralnom razvoju opisano u tom dokumentu namjeravaju se koristiti i u sprovođenju strukturnih mjera u oblasti ribarstva. Razlog za to je postojanje određenih sličnosti između mehanizama sprovođenja Evropskog fonda za pomorstvo i ribarstvo i Evropskog fonda za ruralni razvoj. Treba imati u vidu da se sadašnji programski period završava u 2020. godini, što može da znači i određene izmjene mehanizama za sprovođenje strukturne pomoći u poljoprivredi i ribarstvu u sljedećem periodu, pa će Crna Gora pažljivo pratiti razvoj pravne tekovine u ovom području.

Strategija razvoja poljoprivrede izričito ne navodi specifične mjere vezane za ribarstvo, ali se ističe činjenica kako je ova djelatnost sastavni dio poljoprivredno-prehrambenog sektora. Takođe, Strategija prepoznaje značaj razvoja ruralnog turizma, što je jedan od elemenata u kojem se planira pozicioniranje razvoja ribarstva u budućnosti.

Strategija regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020 (nacrt, maj 2014) u Primorskom regionu prepoznaje potencijal razvoja ribarstva kao jednu od komponenata održivog rasta, dok se u Središnjem regionu prepoznaje značaj slatkovodnog ribarstva. Takođe, u okviru prioritete oblasti poljoprivrede i ribarstva na cijelom području Crne Gore, kao ključne mjere prepoznaju se: stvaranje uslova za razvoj ribarstva, prvenstveno kroz program podsticanja ulova i uzgoja, određivanje ribarskih luka i povezivanje sa kapacitetima za preradu³.

Strategija održivog razvoja Crne Gore (nacrt, februar 2014) ističe kako Crna Gora obiluje prirodnim resursima na čijem je korišćenju zasnovana cjelokupna privreda, a najznačajniji su: biodiverzitet, vode, more i priobalje, zemljište i mineralni resursi. Crna Gora je prepoznata i kao jedna od "vrućih tačaka" biodiverziteta na regionalnom i evropskom nivou. Ovim dokumentom se ističe i da se biodiverzitet kao resurs koristi direktno i u segmentu ribarstva. Strategija prepoznaje i pitanja korišćenja biodiverziteta, gdje se kao problem navodi i prekomjerno i neracionalno iskorišćavanje pojedinih vrsta, odnosno ekosistema. Ovo se naročito odnosi na

² Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnih područja 2015-2020, finalni nacrt, decembar 2014

³ Izvor: Strategija regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020, Ministarstvo ekonomije, nacrt, maj 2014

vrste od ekonomskog značaja, kao što su riblje vrste. U tom smislu, strateške smjernice razvoja ribarstva Crne Gore će posebnu pažnju posvetiti očuvanju biodiverziteta i osiguranju održivosti ribarskih aktivnosti.

Problemi mora i obalnog područja u Crnoj Gori povezani su dijelom i sa pitanjima zagađenja i nekontrolisane urbanizacije, kao i sa gubitkom biodiverziteta. Strukturne promjene u staništima izazvane deponovanjem čvrstog otpada, miniranjem, neadekvatnim metodama ribolova i sveukupnim korišćenjem biodiverziteta utiču na degradaciju podvodnih staništa. Pri izradi planova upravljanja za pojedine alate koji se koriste u Crnoj Gori, potreba zaštite životne sredine posebno će se uzeti u obzir.

Nacionalna strategija integralnog upravljanja obalnim područjem Crne Gore (nacrt, 2015) jasno navodi nedostatak kopnene infrastrukture kao jednog od ključnih elemenata u razvoju sektora ribarstva i prepoznaje potrebu prostornog planiranja kao najvažnijeg pitanja u razvoju cijelog sektora, a posebno aktivnosti uzgoja. Takođe, prepoznaje potrebu uzimanja u obzir osjetljivosti obalnog područja u dijelu zaštite prirode i životne sredine, predviđajući i porast površine zaštićenih područja u Crnogorskom primorju.

1.4 Povezanost sa strategijama na nivou EU

U dijelu ribarstva, najznačajnija strategija usvojena na nivou EU jeste EUSAIR – Evropska strategija za jadransko-jonski region. Evropski savjet je 13.-14. decembra 2012. godine zatražio od Evropske komisije da predstavi novu Strategiju Evropske Unije za jadranski i jonski region prije kraja 2014. godine. Evropska komisija je 17. juna 2014. godine usvojila Informaciju o EUSAIR, sa pratećim Akcionim planom. Pomenuti dokument sadržao je i EU Pomorsku strategiju za jadransko-jonski region. Savjet za opšte poslove (GAC) je 29. septembra 2014. usvojio zaključke o EUSAIR, a Evropski savjet je zvanično odobrio Strategiju 24. oktobra i pozvao sve učesnike da otpočnu sa njenom implementacijom. EUSAIR obuhvata osam zemalja jadransko-jonskog regiona: četiri članice EU (Hrvatska, Grčka, Italija i Slovenija) i četiri zemlje izvan EU (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija). Glavni cilj Strategije je da promoviše ekonomski i društveni prosperitet i rast u regionu, kroz unaprijeđenje njene privlačnosti, konkurentnosti i povezivanja. Posebna uloga EUSAIR bi trebala da bude u promovisanju integracije Zapadnog Balkana u EU, što je za Crnu Goru od posebne važnosti.

Saradnja u okviru Strategije je definisana kroz četiri tematska stuba:

- plavi rast;
- povezivanje regiona (saobraćaj i energetika);
- očuvanje, zaštita i poboljšanje kvaliteta životne sredine;
- povećanje regionalne privlačnosti (održivi turizam).

Aktivnosti Crne Gore sa svim uključenim zemljama odvijale su se u bliskoj saradnji, u prvom redu sa Grčkom, jer su dvije zemlje bile koordinatori aktivnosti u okviru prvog stuba koji uključuje plave tehnologije, ribarstvo i akvakulturu i pomorsku i morsku politiku i usluge. Strategija ribarstva Crne Gore u skladu je sa ciljevima i smjernicama EUSAIR-a, i u realizovanju ciljeva EUSAIR-a Crna Gora vidi značajne potencijale razvoja niza segmenata plave ekonomije i

plavog rasta. Dodatni napori biće usmjereni ka povezivanju različitih tijela i postojećih strateških smjernica, što je takođe u skladu sa osnovnim smjernicama integralnog upravljanja obalnim područjima Mediterana.

1.5 Povezanost sa ranijim strateškim dokumentima iz područja ribarstva

Ranija Strategija razvoja ribarstva Crne Gore⁴ sadržavala je viziju prilagođavanja sektora ribarstva (uključujući sve podsektore – ribolov, uzgoj, preradu i tržište) pravnoj tekovini EU, kakva je ona bila na snazi 2006. godine. Prvenstveni fokus je bio na započinjanju procesa potrebnih za zadovoljavanje EU higijenskih standarda i standarda kvaliteta proizvoda. Strategija se velikim dijelom koncentrisala na razvoj uzgoja i obezbjeđivanja mogućnosti izvoza proizvoda ribarstva na tržište EU. Većina ovih elemenata u procesu usklađivanja sa pravnom tekovinom EU obuhvaćena je poglavljem 12 - Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika, s obzirom da je riječ o higijensko-zdravstvenim standardima i uslovima. U odnosu na Strategiju iz 2006. godine, pravna tekovina EU značajno je promijenjena u zadnje dvije godine, što je ujedno i razlog javljanja potrebe izrade nove strategije usklađivanja. Prioritetni sektori razvoja i dalje su održivi ribolov i uzgoj, dok prioritet institucionalnog jačanja postaje još značajniji u odnosu na prethodni period.

Ova Strategija može da se smatra nastavkom Strategije iz 2006. godine, sa značajnijim fokusom na elemente potrebne za usklađivanje sa pravnom tekovinom u području politike ribarstva, a posebno s obzirom na opšte izmjene ZRP-a EU.

1.6 Agrobudžet

Mjere u ribarstvu finansiraju se iz Agrobudžeta. Agrobudžet sadrži niz mjera i podsticajnih šema usklađenih sa prioritetima agrarne politike i politike ribarstva u okviru nacionalne strategije i programa rada MPRR.

Agrobudžet se definiše na godišnjem nivou i odražava tok sprovođenja mjera politike.

U tabeli 1. prikazana je okvirna struktura i iznos Agrobudžeta za period 2010-2015

Tabela 1. Iznos i struktura Agrobudžeta (2010-2015) – izraženo u EUR i %

AGROBUDŽET	2010	%	2011	%	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%
Ukupno	20.391.145	100	21.110.011	100	20.574.500	100	20.312.000	100	20.429.670	100	22.976.018	100
Poljoprivreda	17.528.877	86	19.246.000	91	19.032.322	93	18.588.780	91	18.757.850	92	21.286.000	92
Ribarstvo	1.123.364	5,9	171.000	0,8	171.000	0,8	213.220	1	250.020	1	300.000	1,3

Izvor: MPRR

⁴ Strategija razvoja ribarstva Crne Gore i jačanje kapaciteta za implementaciju Zajedničke politike ribarstva EU, Podgorica, 2006., projekat finansiran sredstvima EU

1.7 Ključni elementi iz Izvještaja o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva za Poglavlje 13 – Ribarstvo

Izvještaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva za Poglavlje 13 – Ribarstvo sadrži kratak pregled ključnih pitanja u procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj Uniji u dijelu ribarstva. Kao ključni koraci koje Crna Gora mora da preduzme u ispunjavanju svih obaveza koje proizilaze iz članstva u Evropskoj Uniji, u Izvještaju su navedeni sljedeći prioriteti:

- Crna Gora moraće da se uskladi sa novim pravilima ZRP-a i Mediteranskom Regulativom, što uključuje, između ostalog, izradu planova upravljanja kao i pripremu za sprovođenje zabrane odbacivanja ulova.
- Postoji potreba za pouzdanijim, sistematičnijim i poboljšanim prikupljanjem podataka u skladu sa okvirom za prikupljanje podataka EU u pogledu ribarske flote, ulova, iskrcaja, socio-ekonomskih podataka o sektoru ribarstva, akvakulture i prerade, biološkog stanja ribljeg fonda u vodama Crne Gore, kao i efekata sektora ribarstva na morsku sredinu, kako bi se omogućio sveobuhvatni program procjene resursa i pripreme za sprovođenje Zajedničke ribarske politike EU. Neophodno je ojačati kapacitete institucija zaduženih za prikupljanje podataka.
- Usklađivanje sa politikom EU o floti će zahtijevati uvođenje gornje granice kapaciteta flote, izračunavanje parametara kapaciteta i pripremanje registra ribarske flote u skladu sa zakonodavstvom EU.
- Najveći broj zahtjeva EU će se odnositi na implementaciju kontrole ribolovnih aktivnosti, uključujući nelegalni, neprijavljeni i neregulisani ribolov – kao što su sledljivost, sertifikacija podataka i sertifikati o ulovu. Crna Gora će morati da obezbijedi adekvatno vođenje evidencije kao i unakrsnu provjeru podataka o ulovu, iskrcaju i prodajnim listovima. Takođe će morati da uspostavi elektronsko prikupljanje podataka u ribarstvu („elektronski dnevnik ulova”).
- Što se tiče administrativnih kapaciteta, Inspekcija za morsko ribarstvo će morati da se ojača, kako po pitanju ljudskih resursa, tako i po pitanju tehničke opremljenosti.
- Crna Gora će morati da uspostavi neophodne strukture za sprovođenje strukturnih mjera u ribarstvu (upravljačke i kontrolne strukture), uključujući pripremanje strateškog dokumenta⁵ i operativnog programa, kao i organe za upravljanje, sertifikovanje i reviziju. Mjere koje ne budu obuhvaćene strukturnom politikom EU, danom pristupanja će biti prijavljene kao državna pomoć.
- Crna Gora će po pristupanju morati da ratifikuje Konvenciju UN o očuvanju i upravljanju pograničnim ribljim resursima i visoko migratornim ribljim vrstama.
- Kao zemlja kandidat, Crna Gora bi trebalo da uskladi svoju poziciju u međunarodnim regionalnim ribarskim organizacijama, kao što je Generalna komisija za ribarstvo u Mediteranu (GFCM), sa onom koju ima EU.

Ova Strategija sadrži sve elemente i područja obuhvaćena Izvještajem, i definiše korake koje Crna Gora planira da preduzme u cilju usklađivanja politike ribarstva s politikom EU. Crna Gora

⁵ Strateški dokument i operativni program koji se navode u Izvještaju o analitičkom pregledu odnose se na pravnu tekovinu EU kakva je ona bila na snazi prije reforme ZRP-a. Ovi dokumenti bili su potrebni u smislu sprovođenja Evropskog fonda za ribarstvo. Reformom ZRP-a u 2013, mehanizmi sprovođenja dijelom su promijenjeni i ne traži se više poseban strateški dokument za potrebe EFPR-a. Ovaj dokument zamijenjen je Partnerskim sporazumom kao krovnim nacionalnim dokumentom. Odredbe o usklađivanju sa opštim propisima o sprovođenju strukturnih mjera (regionalni razvoj) biće obrađene u relevantnim strateškim dokumentima Crne Gore u okviru poglavlja o regionalnom razvoju.

prihvata pravnu tekovinu kakva je ona na snazi u trenutku izrade ovog dokumenta, s izuzećem određenih odredbi koje će se detaljnije obraditi u pregovorima o pristupanju. Crna Gora uslovno prihvata i buduće odredbe pravne tekovine, i nastaviće pažljivo da prati njen razvoj prije pristupanja.

2 PREGLED POSTOJEĆEG STANJA

Ovo poglavlje daje pregled sadašnjeg stanja crnogorskog ribarstva, uključujući administrativne kapacitete i status po pitanju implementacije različitih elemenata ZRP, identifikujući ključne nedostatke. S obzirom da je ribarstvo sastavni dio poljoprivredno-prehrambenog sektora Crne Gore, prikazani su i podaci o značaju cjelokupnog agrarnog sektora u ekonomiji.

2.1 Opšti makroekonomski okvir

U odnosu na 2010. godinu, u 2011. je postignut realni rast BDP za 3,2%, dok je u 2012. zabilježen pad od 2,5%. Negativni ekonomski trendovi bili su karakteristični za većinu zemalja u regionu. U skladu sa podacima MONSTAT-a prikazanim u tabeli 2., realni rast BDP u 2013. godini iznosio je 3,3%.

Tabela 2: Osnovni makroekonomski indikatori u Crnoj Gori 2010-2013

Makroekonomski indikatori	2010	2011	2012	2013
BDP u tekućim cijenama (mil. EUR)	3.104,0	3.234,0	3.148,9	3.327
Realan rast BDP-a (%)	2,5	3,2	-2,5	3,3
BDP po stanovniku (EUR)	5.006	5.211	5.075	5.356
Industrijska proizvodnja - stopa rasta (%)	17,5	-10,3	-7,1	10,6
Prerađivačka industrija - stopa rasta (%)	-0,3	6,8	-10,1	-5,0
Inflacija, metoda potrošačke cijene (%)	0,7	2,8	5,1	2,2
Dolasci turista	1.263.000	1.373.500	1.439.500	1.492.006
Broj zaposlenih	161.742	163.082	166.531	171.474
Stopa nezaposlenosti (%) ⁶	19,7	19,7	19,7	19,5
Izvoz roba i usluga (mil. EUR)	1.157,7	1.382,6	1.389,4	1.390,1
Uvoz roba i usluga (mil. EUR)	1.960,5	2.099,6	2.166,4	2.065,5
Saldo izvoza i uvoza roba i usluga (mil. EUR)	-802,9	-717,0	-776,9	-675,4
Direktne strane investicije - neto (mil. EUR)	552,0	389,1	461,1	323,9
Stopa siromaštva (%)	6,6	9,3	11,3	n/a

Izvor: MONSTAT i CBCG⁷

⁶ Stopa nezaposlenosti za populaciju 15+ MONSTAT; Izvor: finalni nacrt Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja, decembar 2014.

2.2 Značaj sektora poljoprivrede i ribarstva

U 2013. godini, shodno zvaničnim podacima MONSTAT-a, BDP Crne Gore iznosio je 3,327 milijardi EUR. Učešće poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u ukupnom BDP-u u 2013. godini bilježi rast u odnosu na 2012. godinu sa 7,4% na 8%.

Naime, u 2012. godini bruto vrijednost proizvodnje u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva iznosila je 394,4 miliona EUR, dok je u 2013. godini bruto vrijednost proizvodnje iznosila 436,8 miliona EUR, što znači da je veća za 42,4 miliona EUR, ili 10,8%. Bruto dodata vrijednost u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2013. godini iznosila je 266,9 miliona EUR i veća je za 34,9 miliona EUR ili 15% u odnosu na 2012. godinu (indeks nominalnog rasta u 2013. godini iznosi 115). U tabeli 3. prikazana je struktura crnogorskog BDP-a za 2011., 2012. i 2013. godinu.

Prerađivačka industrija, koja obuhvata sve prerađivačke sektore, uključujući prehrambenu industriju, iznosila je 137 miliona EUR ili 4,1% od ukupnog BDP. Poljoprivreda i ribarstvo imaju veliki potencijal u povećanju dodate vrijednosti primarne proizvodnje kroz preradu. Pored toga, bruto vrijednost poljoprivredne proizvodnje, zajedno sa šumarstvom i ribarstvom (vrijednost ostvarenog prometa u poljoprivredi), iznosila je u 2013. godini 436 miliona EUR.

Prema podacima koje je objavio MONSTAT, u 2013. godini u morskom ribarstvu bilo je zaposleno 269 osoba, pri čemu većina povremeno (179). Za isto razdoblje, studija sprovedena u okviru projekta MAREA⁸ pokazuje da je u morskom ribarstvu bilo zaposleno 273 osobe. U slatkovodnom ribarstvu bilo je zaposleno 49 osoba. Podaci prikupljeni u okviru projekta MAREA, kao i podaci objavljeni od strane MONSTAT-a smatraju se procijenjenima, ali daju indikator relativno malog broja zaposlenih u sektoru, kao i potvrdu njegovog priobalnog karaktera u odnosu na proizvodne vrijednosti. Podaci ne obuhvataju zaposlenost u sektoru morskog i slatkovodnog uzgoja, kao ni zaposlenost u prerađivačkoj industriji, jer Crna Gora još nije uspostavila sistem prikupljanja ovih podataka. Službena statistika zaposlenih u uzgoju i preradi još uvijek se ne prikuplja kao posebna statistika. Prema procjenama, u 2010. godini⁹ u djelatnosti akvakulture bilo je zaposleno između 120 i 170 lica, dok procjena zaposlenih u preradi nije rađena.

⁷ Godišnji statistički izvještaji 2008-2013 (za period 2007 – 2012); MONSTAT izvještaj za 2013 http://MONSTAT.org/userfiles/file/GDP/2013/godisnji%20BDP%202013_crnogorska%20over.pdf i CBCG, Bilten (januar 2014) http://www.cb-mn.org/index.php?mn1=publikacije&mn2=bilten_cbcg

⁸ Izvor: MAREA MEDITERRANEAN HALIEUTIC RESOURCES EVALUATION AND ADVICE, Specific Contract no. 10 – SEDAF «Improved knowledge of the main socio-economic aspects related to the most important fisheries in the Adriatic Sea», nacrt izvještaja

⁹ Izvor: Projekt EuropeAid/128947/C/SER/ME, Socio-ekonomska studija ribarskog sektora Crne Gore, avgust 2011., izvještaj 30 EN

Tabela 3: Struktura BDP Crne Gore u 2011, 2012 i 2013. godini¹⁰

	NACREV 2	BDV u 2011, tekuće cijene, u 000 EUR	BDV u 2012, tekuće cijene, u 000 EUR	BDV u 2013, tekuće cijene u 000 EUR	Udio u BDP u 2011	Udio u BDP u 2012	Udio u BDP u 2013
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	256.726	232.012	266.886	7,94%	7,37%	8,0%
B	Vađenje ruda i kamena	35.725	33.591	36.067	1,10%	1,07%	1,1%
C	Prerađivačka industrija	162.535	135.462	136.986	5,03%	4,30%	4,1%
D	Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	65.424	89.708	137.229	2,02%	2,85%	4,1%
E	Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i sl. aktivnosti	67.230	68.862	66.669	2,08%	2,19%	2,0%
F	Građevinarstvo	158.081	145.192	136.280	4,89%	4,61%	4,1%
G	Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikala	391.686	386.333	388.391	12,11%	12,27%	11,7%
H	Saobraćaj i skladištenje	150.880	130.287	125.738	4,67%	4,14%	3,8%
I	Usluge pružanja smještaja i ishrane	207.176	210.511	217.672	6,41%	6,69%	6,5%
J	Informisanje i komunikacije	164.957	154.588	148.352	5,10%	4,91%	4,5%
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	131.838	129.081	138.399	4,08%	4,10%	4,2%
L	Poslovanje nekretninama	219.875	226.273	227.155	6,80%	7,19%	6,8%
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	88.175	89.858	76.990	2,73%	2,85%	2,3%
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	26.755	29.352	37.363	0,83%	0,93%	1,1%
O	Državna uprava i odbrana i obavezno socijalno osiguranje	256.930	246.306	246.541	7,94%	7,82%	7,4%
P	Obrazovanje	139.272	142.854	138.824	4,31%	4,54%	4,2%
Q	Zdravstvo i socijalna zaštita	121.959	124.377	128.876	3,77%	3,95%	3,9%
R	Umjetničke, zabavne i rekreativne djelatnosti	39.807	38.834	45.222	1,23%	1,23%	1,4%
S+T	Ostale uslužne djelatnosti						
	Djelatnost domaćinstva kao poslodavca	19.637	22.133	24.156	0,61%	0,70%	0,7%
	UKUPNO	2.704.668	2.635.614	2.723.796	83,63%	83,70%	81,9%
	Porezi na proizvode minus subvencije na proizvode	529.392	513.243	603.281	16,37%	16,30%	18,1%
	B D P (tekuće cijene)	3.234.060	3.148.857	3.327.077	100,00%	100,00%	100,0%

Izvor: MONSTAT¹¹

¹⁰ Službeni statistički podaci daju se na agregiranom nivou i nisu u ovom trenutku raspoloživi samo za sektor ribarstva.

¹¹ Statistički godišnjak 2013. (2011 i 2012) i izvještaj MONSTAT-a - http://MONSTAT.org/userfiles/file/GDP/2013/godisnji%20BDP%202013_crnogorska%20ver.pdf

Tabela 4: Značaj poljoprivrede i ribarstva za crnogorsku ekonomiju, 2010-2013

	2010	2011	2012	2013
Udio poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u BDP (%)	7,7	7,9	7,4	8,0n/a
- Broj zaposlenih	2.224	2.292	2.505	2.771
- Udio u ukupnom zapošljavanju	1,4	1,4	1,5	1,6
- Izvoz poljoprivrednih proizvoda uključujući ribe i prerađevine od ribe (u hiljadama EUR)	51.313	57.480	63.989	62.631
- Udio u ukupnom izvozu (%)	15,5	12,7	17,4	16,7
- Uvoz poljoprivrednih proizvoda uključujući ribe i prerađevine od ribe (u hiljadama EUR)	407.270	439.847	446.530	455.654
- Udio u ukupnom uvozu (%)	24,6	24,1	24,5	25,7
- Trgovinski bilans poljoprivrednih proizvoda (u hiljadama EUR)	-355.957	-382.367	-382.541	-393.023

Izvor: MONSTAT

2.3 Opšti pregled sektora

U skladu sa Zakonom o morskom ribarstvu i marikulturi (u daljem tekstu: Zakon), crnogorsko morsko ribarstvo se obavlja na prostoru unutrašnjih morskih voda, u teritorijalnim i međunarodnim vodama. Međutim, većina aktivnosti se obavlja u teritorijalnim, a dio aktivnosti u uskom pojasu priobalnih voda. Zakon pravi razliku između malog i velikog privrednog ribolova. Ova podjela se zasniva na dužini plovila i opremi koje ove kategorije mogu koristiti prilikom obavljanja ribolova. Dužina plovnog objekta koji se koristi u malom privrednom ribolovu ne može biti veća od 12m LOA, dok se veliki privredni ribolov obavlja plovilima maksimalne dozvoljene dužine do 34m LOA. Ključne aktivnosti u crnogorskom ribarstvu su ribolov pridnenim mrežama kočama i mali obalni ribolov.

Oko 70% postojeće crnogorske flote koristi alate malog obalnog ribolova (obalne ili brodske mreže potegače, pasivne alate, udičarski alat) sa plovnim objektima manjim od 12 m LOA. U skladu sa raspoloživim podacima iz dnevnika ulova i izvještaja o ulovu, veći dio ulova dolazi iz malog privrednog ribolova.

Tabela 5. Ulov od 2011. do 2013. (MONSTAT podaci)

	2011	2012	2013
UKUPNO (tona)	716	779	741
Plava riba	174	245	226
<i>sardela</i>	32	36	38
<i>papalina</i>	31	56	76
<i>inčun</i>	12	18	14
<i>skuša</i>	12	15	10
<i>plavica</i>	13	18	15

<i>šnjur</i>	12	12	11
<i>tuna</i>	13	16	9
<i>Ostala plava riba</i>	49	74	53
<i>Ostale ribe</i>	273	298	269
<i>oslić</i>	20	24	21
<i>trlja</i>	14	15	13
<i>zubatac</i>	6	8	7
<i>cipal</i>	31	30	30
<i>jegulja</i>	1	1	1
<i>gira</i>	11	17	15
<i>bukva</i>	12	16	15
<i>salpa</i>	5	7	7
<i>pas</i>	7	7	7
<i>mačka</i>	7	6	7
<i>raža</i>	12	15	13
<i>Ostale vrste ribe</i>	147	152	133
<i>Glavonošci</i>	49	55	44
<i>lignja</i>	12	16	11
<i>sipa</i>	11	12	11
<i>hobotnica</i>	13	15	12
<i>muzgavac</i>	13	12	10
<i>Školjke¹²</i>	198	156	180
<i>Rakovi</i>	22	25	22

Tabela 6. Ulov u slatkovodnom ribarstvu, od 2011. do 2013., u tonama (MONSTAT podaci)

	2011	2012	2013
UKUPNO	800	610	838
Pastrmka	357	202	363
Šaran	287	225	240
Miješana riba			
Štuka			
Jegulja	10	10	10
Ukljeva	50	31	31
Ostale ribe	96	142	194

U 2015. godini (na dan 1. marta) ukupno je registrovano 128 ribarskih plovila na moru, od čega 20 koča (uključujući i pelagične i pridnene), 17 plivarica i 91 sa dozvolom za obavljanje malog privrednog

¹² Podaci uključuju uzgoj školjaka

ribolova. Najveći udio flote (skoro 84%) čine plovila manja od 12 metara. Svega 3,13% flote je veće od 24 metra (jedan PS i tri DTS/TM¹³), a sva ova plovila su uglavnom neaktivna u zadnje dvije godine. Osnovna karakteristika flote je da je stara i nemodernizovana, te da najviše aktivnosti ostvaruju plovila u malom privrednom ribolovu. Potencijalno značajni ekonomski segmenti, kao što su plivarice i kočari, danas su uglavnom neaktivni, prvenstveno zbog nesigurnosti i zastarjelosti.

Sektor crnogorskog ribarstva je generalno nedovoljno razvijen i priobalnog je karaktera. U većini slučajeva, ribolovne aktivnosti su vezane za vremenske uslove na moru, prvenstveno uslijed nesigurnosti i zastarjelosti ribolovne flote.

Tokom 2014. godine, prema prijavljenim podacima iz dnevnika ulova, prosječan broj ribolovnih dana u malom privrednom ribolovu bio je 114, a u velikom privrednom ribolovu 68. Ovi podaci daju informacije o aktivnostima, a indikativno je da je u malom privrednom ribolovu, koji koristi male obalne alate i opremu, zapravo ostvaren veći broj ribolovnih dana. Broj aktivnih plovni objekata varira, zavisno od godine. Napor je generalno mali, a samo ograničen broj ribara redovno izvještava o svojim aktivnostima i ulovima. Ovo je ujedno i najznačajniji razlog postojanja razlika između podataka MPRR i MONSTAT-a.

Prerađivačka industrija je tokom prethodnih godina u padu. Uglavnom se oslanja na uvoz sirovina, a dijelom na slatkovodnu ribu ulovljenu na Skadarskom jezeru. Ne postoje organizacije proizvođača i kanali plasmana su generalno povezani sa direktnom prodajom restoranima, a u manjoj mjeri sa sektorom prerade i maloprodaje.

Podatke o proizvodnji u akvakulturi prikuplja MPRR anketama i izvještava međunarodne organizacije. Ovi podaci pokazuju da je u 2013. godini proizvedeno 550 tona pastrmke, 180 tona školjki i 115 tona orade i brancina. Ova proizvodnja, posebno u dijelu morske akvakulture, još se uvijek smatra nedovoljno razvijenom u odnosu na procijenjene potencijale.

2.4 Administrativni kapaciteti

2.4.1 Unutrašnja struktura i linije komunikacije po pitanjima politike

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR) je organ državne uprave zadužen za izradu i sprovođenje politike ribarstva. Zadaci MPRR obuhvataju izradu i predlaganje nacrt propisa, kao i izradu godišnjeg budžeta. U okviru Direktorata za poljoprivredu i ribarstvo nalazi se Direkcija za ribarstvo. Čine je dvije administrativne jedinice, Odsjek za upravljanje resursima i planiranje u ribarstvu i Odsjek za informacione sisteme u ribarstvu.

Odsjek za upravljanje resursima i planiranje nadležan je za definisanje, sprovođenje, nadgledanje i procjenjivanje politike koja osigurava održivo iskorišćavanje ribljih resursa i ima opštu odgovornost za sprovođenje politike ribarstva u Crnoj Gori.

Odsjek za informacione sisteme u ribarstvu pruža tehničku pomoć kroz uspostavljanje i održavanje neophodnih baza podataka. Dva ključna zadatka ovog Odsjeka obuhvataju održavanje crnogorskog Registra ribolovnih plovni objekata i održavanje Ribarskog informacionog sistema.

Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji iz 2014. godine predviđa ukupno 8 radnih mjesta u okviru Direkcije (Rukovodilac direkcije, 5 radnih mjesta u Odsjeku za upravljanje

¹³ Klasifikacija alata i segmenata flote po DCF okviru

resursima i 2 radna mjesta u Odsjeku za informacionu podršku). Rukovodilac Direkcije odgovara direktno Generalnom direktoru Direktorata za poljoprivredu i ribarstvo. Nijesu predviđeni rukovodioci odsjeka. Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji sadrži opise poslova za sva predviđena radna mjesta. Trenutno je popunjeno samo 5 radnih mjesta.

Zadatak naučnih istraživanja i prikupljanja bioloških podataka dodijeljen je Institutu za biologiju mora u Kotoru (IBMK). Osnovni zadatak IBMK odnosi se na procjenu resursa i pružanje savjeta MPRR u pogledu mogućnosti razvoja sektora ribarstva u Crnoj Gori. IBMK nije direktno pod nadležnošću MPRR. Međutim, postoji linija komunikacije koja se odvija kroz proces pružanja savjeta. U ovom trenutku, ne postoji formalni sporazum između ove dvije institucije. Uloga IBMK definisana je Zakonom, u smislu pružanja naučnih savjeta potrebnih za upravljanje resursima.

2.4.2 Unutrašnja struktura i linija komunikacije u oblasti inspekcije i kontrole

Od januara 2012. godine, Uprava za inspekcijske poslove je nadležna za inspekcijsku kontrolu u ribarstvu Crne Gore. Ovo je posebno tijelo koje nije direktno povezano sa MPRR. Uprava je samostalan organ koji je formirala Vlada i ona obavlja različite zadatke u oblasti inspekcijskog nadzora. U okviru Uprave uspostavljen je Sektor za zaštitu zdravlja ljudi, životinja i biljaka. Uprava zapošljava 3 inspektora za morsko ribarstvo i 7 poljoprivrednih inspektora, koji su zaduženi i za slatkovodno ribarstvo. Inspektori podnose izvještaje i za svoj rad odgovaraju Glavnom inspektor za poljoprivredu i ribarstvo. Važno je napomenuti da inspektori za morsko ribarstvo tokom inspekcije na moru sarađuju sa Graničnom pomorskom policijom (Ministarstvo unutrašnjih poslova), koristeći njihova plovila i asistenciju prilikom kontrola na vodi.

Satelitskim sistemom monitoringa plovnih objekata (SSMP) upravlja MPRR – Odsjek za informacione sisteme, i u ovom trenutku svi aktivni ribolovni plovni objekti duži od 10 metara (ukupno 20) se nalaze pod stalnom kontrolom. Trenutno, uređaji sistema za automatsku identifikaciju (AIS) još nijesu instalirani, a Zakonom o sigurnosti pomorske plovidbe (SL CG br. 62/13) propisano je da od 1. januara 2015. godine, između ostalih, i ribarski brodovi moraju da budu opremljeni sistemom za automatsku identifikaciju (AIS), koji mora da bude stalno uključen, kao i sistemom za zapisivanje podataka o plovidbi (VDR) u skladu sa međunarodnim ugovorima. Ribarski informacioni sistem (RIS) i SSMP djelimično ispunjavaju zahtjeve aktivnog Centra za monitoring u ribarstvu (RMC). Pod uslovima pravne tekovine, AIS mora da obuhvati ribarske brodove preko 15 metara (ukupno 10 u Crnoj Gori). Crna Gora planira da instalira ovaj sistem na sve ribarske brodove preko 10 metara.

Detaljniji opis strukture i definisanje rada RMC-a predviđeno je u okviru novog Zakona o morskom ribarstvu i marikulturi (predviđeno 2017. godine). Generalno gledano, linije komunikacije između RMC i Uprave za inspekcijske poslove još nijesu jasno uspostavljene. Iako ova dva tijela sarađuju na osnovu Zakona, jasnije definisanje međusobnih prava i obaveza predviđa se posebnim memorandumom ili u okviru godišnjeg plana inspekcije.

2.4.3 Saradnja sa drugim tijelima državne uprave koja imaju nadležnosti u pitanjima ribarstva

U skladu sa članom 65 Zakona o državnoj upravi („Sl. List RCG“, br.38/03, 22/08 i 42/11) i članom 55 Uredbe o organizaciji i radu državne uprave („Sl. List CG“, br. 5/12), sva tijela državne uprave dužna su da međusobno sarađuju i obavještavaju o svom radu u pitanjima koja su od značaja za njihov rad. Ministarstva su obavezna da zajednički obavljaju poslove, ako tako odluči Vlada ili ako to proizilazi iz njihove propisane obaveze. U 2014. potpisan je sporazum o saradnji u oblasti razmjene statističkih podataka za poljoprivredu i ribarstvo između MPRR i MONSTAT-a.

2.5 Flota i resursi – postojeće mjere

Osnovne odredbe kojima se uređuje ribarstvo u Crnoj Gori propisane su Zakonom o morskom ribarstvu i marikulturi („Sl. List CG“, br. 56/09). Zakon prepoznaje privredni, sportsko-rekreativni i ribolov u naučno-istraživačke svrhe. Privredni ribolov se dijeli na mali i veliki, na osnovu veličine plovnog objekta, kao i vrste, veličine i broja ribolovnih alata i opreme koja se koristi.

Dozvole za privredni ribolov izdaje MPRR na osnovu preporuke IBMK. Dozvola se izdaje na ime vlasnika, posebno za svaki plovni objekat, pod uslovom da je vlasnik registrovan kao ribar a da je plovni objekat upisan u brodski registar Crne Gore, koji vodi Uprava pomorske sigurnosti.

Zakonom o sigurnosti pomorske plovidbe („Sl. List Crne Gore“, br. 62/13), kao i Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl. List Crne Gore“, br. 05/12, 25/12, 61/12, 20/13, 17/14), Uprava pomorske sigurnosti je nadležan organ zadužen za poslove baždarenja trgovačkih brodova i čamaca. Način na koji se vrši baždarenje definisan je u Tehničkim pravilima za različite dužine i namjenu plovnog objekta. Za plovne objekte preko 24 metra Uprava pomorske sigurnosti primjenjuje tzv. Tonnage konvenciju iz 1969. godine. Nakon obavljenog mjerenja izdaje se "Svjedočanstvo o baždarenju" u kojem je jasno precizirana bruto tonaža plovnog objekta, a nakon tehničkog pregleda, koji je takođe definisan važećim Tehničkim pravilima, i "Svjedočanstvo o sposobnosti za plovidbu čamca ili broda" (obuhvata i podatke o snazi motora). Svjedočanstvo o baždarenju i Svjedočanstvo o sposobnosti broda ili čamca za plovidbu predstavljaju osnovne dokumente kojima se stiče pravo registracije plovnog objekta u Lučkoj kapetaniji, nakon čega se može izdati dozvola za ribolov.

Za dozvolu se plaća naknada, zavisno od snage motora, kao i alata i opreme koja se koristi. Nakon izdavanja dozvole, plovni objekat se upisuje u registar ribolovne flote koji vodi MPRR. Sportsko-rekreativni ribolov se obavlja na osnovu dozvole, za koju se plaća naknada i koju izdaju sportsko-ribolovni klubovi. Broj sportsko-rekreativnih dozvola koje se mogu izdati u toku jedne kalendarske godine propisan je Pravilnikom o sportsko-rekreativnom ribolovu na moru („Službeni list CG“, br.34/10 i 22/14).

Crna Gora nije postavila granice kapaciteta za svoju flotu. Raspoloživi podaci ukazuju na to da u crnogorskim vodama postoje neiskorišćeni resursi, što pruža mogućnosti daljeg održivog razvoja flote u određenim segmentima. Ova procjena zasniva se na raspoloživim naučnim procjenama stanja resursa, koju svake godine sprovodi IBMK. S obzirom na sadašnji kapacitet flote Crne

Gore, planirane izmjene ocjenjuju se kao moguće i dugoročno održive u odnosu na raspoložive resurse. Dodatno, najveći dio očekivanih izmjena biće posljedica potrebe poboljšanja standarda bezbjednosti plovidbe, uslova rada i očuvanja higijenskih i zdravstvenih standarda na plovilima.

Mjere upravljanja odnose se prvenstveno na tehničke mjere i mjere upravljanja ribolovnim naporom. Nijesu postavljena ograničenja za ribolovni napor po pojedinim segmentima, jer je flota sporadično aktivna i to uglavnom u priobalnom pojasu. Ograničenja ribolovnog napora smatraju se zasad nepotrebnima, jer naučne procjene pokazuju da se resursi iskorišćavaju na održiv način. S druge strane, struktura ribolovne flote Crne Gore ne zahtijeva uspostavljanje posebnog režima regulisanja ribolovnog napora, s obzirom da je riječ o sporadično aktivnoj i relativno zastarjeloj floti, čija je aktivnost ograničena kako prostorno, tako i vremenski.

U registru ribolovne flote i registru izdatih dozvola, flota zasad nije segmentirana shodno odredbama Regulative Komisije (EK) br. 24/2006. Segmentacija flote je za sada moguća po osnovu tri kategorije – koče, plivarice i obalni alati. Iako segmentacija flote prema Regulativi Komisije nije moguća u ovom trenutku, generalna podjela prikazana je u tabeli 7.

Tabela 7. Segmentacija flote i trenutni kapacitet (stanje 1. marta 2015.)

	Dužina plovila (LOA)						TOTAL
	0-6m	6-12m	12-18m	18-24m	24-40m	40 or +	
TBB	0	0	0	0	0	0	0
kW	0	0	0	0	0	0	0
GT	0	0	0	0	0	0	0
DTS/TM	0	4	9	4	3	0	20
kW	0	607	1727,15	980	1510	0	4824,15
GT	0	43,86	132,11	210,7	462,4	0	849,07
PS	3	10	2	1	1	0	17
kW	19,88	452,43	168,24	582	795	0	2017,55
GT	3,19	31,76	23	75	130	0	262,95
MGO/PMP/DFN	57	33	1	0	0	0	91
kW	323,01	1764,89	83	0	0	0	2170,9
GT	66,07	106,15	9,96	0	0	0	182,18
TOTAL	60	47	12	5	4	0	128
kW	342,89	2824,32	1978,39	1562	2305	0	9012,6
GT	69,26	181,77	165,07	285,7	592,4	0	1294,2

Najveći procenat plovila, skoro 50% (46,88%) obuhvataju plovila manja od 6 m LOA. Plovila do 12 m LOA ukupno čine 83,6% crnogorske flote, što pokazuje strukturu ribolovnog sektora. Manje od 7% flote čine plovila veća od 18 m LOA. Što se tiče GT, najveći postotak čine plovila preko 24 m, koja su sva uglavnom neaktivna posljednje 2 godine. Razlog neaktivnosti flote preko 24 m (ukupno 4 plovila, jedno u PS i tri u DTS/TM segmentu) prije svega je zastarjelost kako plovila, tako i tehnologije koja se koristi. U pogledu kW, najveći udio čine plovila od 6 do 12 m, koja su uglavnom polivalentna plovila male tonaže i velike starosti. Snaga pogonskog

motora je velika u ovom segmentu jer je riječ o prilično zastarjelim tehnologijama koje se danas koriste.

Podaci prikupljeni u okviru studije MAREA-SEDAF pokazuju da je crnogorska flota u svim segmentima prosječno starija od 30 godina, a da u nekim segmentima, posebno onim manjim od 12 m LOA, koji čine i najveći postotak crnogorske flote, prosječna starost doseže i 45 godina.

U registru flote Crne Gore ne vode se posebno plovila koja se koriste isključivo u akvakulturi. Očekuje se da će ovaj element registra da se uredi tokom predstojećih izmjena sistema.

Po pitanju tehničkih mjera koje se primjenjuju, minimalne ulovne veličine već su većim dijelom usklađene s onima koje su definisane u Dodatku III Regulative Savjeta br. 1967/2006. Crnogorski pravni okvir sadrži i zabrane korišćenja eksploziva i hemijskih sredstava u ribolovnim aktivnostima. Tehničke mjere koje nisu u potpunosti u skladu sa pravnom tekovinom odnose se prije svega na udaljenost od obale na kojoj je u Crnoj Gori dozvoljen ribolov nekim tradicionalnim alatima koje koristi mala flota isključivo obalnog karaktera. Posebno je važno naglasiti da je ribolov pridnenim i lebdećim kočama već zabranjen na udaljenosti od 3 NM, odnosno dubinama ispod 50 m, kao i ribolov pridnenim i lebdećim kočama i određenim plivaricama na području Bokokotorskog zaliva.

U crnogorskom pravnom okviru prepoznate su i mjere zaštite životne sredine kroz određivanje posebnih staništa i zaštićenih područja u moru. Crna Gora danas nema proglašena zaštićena ribolovna područja kako su ona definisana pravnom tekovinom EU, ali na velikom dijelu ribolovnog mora i obale primjenjuje različite oblike zaštite. Zakon omogućava definisanje zaštićenih ribolovnih područja, odnosno omogućava definisanje područja koja su pogodna za prirodno razmnožavanje riba, ishranu ribljeg podmlatka i drugih morskih organizama.

Posebni propisi o zaštiti prirode i životne sredine sadrže opšte odredbe o morskim vrstama, koje su usklađene sa međunarodnim i EU propisima (ugrožene i zaštićene vrste), dok Zakon omogućava usvajanje liste zaštićenih vrsta morskih organizama (uključujući i anadromne i katadromne vrste) od strane Vlade Crne Gore na prijedlog MPRR, uz saglasnost ministarstva nadležnog za zaštitu prirode.

U Crnoj Gori još uvijek nisu određena posebna mjesta iskrcaja. Shodno Odluci određivanja luka za međunarodni pomorski saobraćaj ("Sl. List Crne Gore", br. 8/14) i Odluci o određivanju luke Tivat za međunarodni i unutrašnji saobraćaj ("Sl. List Crne Gore", br. 49/10) propisano je da se na međunarodni pomorski saobraćaj određuju luke Bar, Budva, Kotor, Zelenika i Tivat. Međunarodni pomorski saobraćaj u luci Budva obavlja se u periodu od 1. maja do 31. oktobra. Samo jedna od ovih luka – Bar – otvorena je za međunarodni promet u smislu kontrole namirnica životinjskog porijekla (veterinarske kontrole na graničnom prijelazu).

U Crnoj Gori ne koriste se slobodno plutajuće mreže (engl. *drift nets*), a sve mreže stajačice usidrene su na oba kraja i ne plutaju slobodno u vodenom stubu. Kako Zakon ne poznaje kategoriju slobodno plutajuće mreže, Crna Gora dosad nije imala nacionalne propise koje bi izričito tretirale ovaj alat. Planira se da ova odredba bude uključena u novi Zakon o morskom ribarstvu i marikulturi.

Definicije sadržane u crnogorskom pravnom okviru koji je sada na snazi nisu u potpunosti u skladu sa definicijama vezanim uz ZRP iz pravne tekovine EU. To se dijelom odnosi na definicije alata i na nedostatak nekih definicija koje su uključene u pravnu tekovinu EU u okviru reforme ZRP.

2.6 Postojeće tržišne i strukturne mjere

U ovom trenutku, u Crnoj Gori ne postoje tržišne i strukturne mjere u skladu sa zahtjevima EU.

Standardi plasmana na tržište postoje za određene vrste riba, školjki i mekušaca, ali nijesu povezani ni sa jednim mehanizmom intervencija na tržištu, već se uglavnom odnose na način prezentacije i deklarisanja. Pravila deklarisanja nijesu u skladu sa onima propisanim Regulativom Evropskog parlamenta i Savjeta (EU) 1379/2013 o zajedničkoj organizaciji tržišta proizvodima ribarstva i akvakulture. U Crnoj Gori ne postoje organizacije proizvođača niti administrativni ambijent kojim se predviđa njihovo priznavanje od strane MPRR. Razlog ovakvoj situaciji je, prije svega, veličina crnogorskog sektora ribarstva i akvakulture, u kojem su proizvođači mali i razučeni, a sa druge strane udruženja i/ili organizacije ne ulažu dovoljno značajan napor kako bi postali u potpunosti funkcionalni. Ipak, Zakon o poljoprivredi sadrži osnovne odredbe koje omogućavaju takav razvoj događaja u sektoru poljoprivrede i ribarstva. U Crnoj Gori ne postoji program cjenovnih intervencija, a mehanizmi povlačenja sa tržišta nijesu predviđeni. S obzirom na veličinu crnogorskog ulova, mehanizmi stabilizacije tržišta se ne smatraju relevantnim za ovaj sektor u ovom trenutku. S obzirom na promjene u pravnoj tekovini EU po pitanju mogućnosti programa cjenovne podrške (povlačenje sa tržišta i pomoć pri skladištenju), ovakvi mehanizmi neće biti predviđeni pravilima organizacije tržišta u Crnoj Gori.

U Crnoj Gori postoje udruženja u sektoru ribarstva, koja su formirana na osnovu posebnih propisa o udruženjima i ne podliježu specifičnim odredbama vezanim za ribarstvo. Riječ je o značajno manje obavezujućim oblicima udruživanja od onih koje propisuju odredbe o organizacijama proizvođača. S druge strane, mjere upravljanja u Crnoj Gori nijesu zasnovane na mehanizmima kvota, a interes crnogorskih ribara i uopšte proizvođača u sektoru ribarstva (uključujući i uzgoj) zasad nije na nivou koji pokazuje da će se zahtijevati službeno priznavanje i organizacija tržišta kroz organizacije proizvođača. Ovo je dijelom posljedica i činjenice da je crnogorski ulovni sektor uglavnom predstavljen malim i starim plovilima i nema industrijski karakter, dok je sektor uzgoja još uvijek u razvoju.

Zakon predviđa mogućnost definisanja trgovačkih naziva i drugih zahtjeva deklarisanja posebnim aktom. Međutim, u ovom trenutku ne postoje posebni zahtjevi za deklarisanje, osim onih opštih propisanim Zakonom o bezbjednosti hrane („Sl. list CG“, br. 14/07 i 40/11) i Zakonom o zaštiti potrošača („Sl. list CG“, br. 02/14 i 6/14). Ova dva zakona definišu opšte odredbe o označavanju hrane na tržištu. Oba ova propisa obuhvaćena su daljnjim mjerama prilagođavanja Crne Gore pravnoj tekovini EU u području veterine i zaštite potrošača (Poglavlje 12 i Poglavlje 28).

Po pitanju strukture uvoza i izvoza proizvoda ribarstva (uključujući proizvode ribolova, uzgoja i prerade), Crna Gora je relativno veliki uvoznik. Spoljno-trgovinski bilans u trgovini proizvodima

ribarstva negativan je, a vrijednost uvoza raste iz godine u godinu. Posljednjih godina značajnije raste uvoz svježe, filetirane i smrznute ribe. Ukupna vrijednost uvoza u 2014. godini iznosila je 13,23 miliona EUR, a uvezeno je 3.316,4 tona proizvoda ribarstva. U istoj godini, izvoz je iznosio svega 34,7 hiljada EUR, a izvezeno je 11 tona proizvoda ribarstva. U odnosu na 2011., izvoz je rastao u segmentu smrznute ribe (5 tona u 2014.), dok je u ostalim segmentima opadao. U odnosu na 2011. godinu, u 2014. je izvezeno (u količini) 74% manje proizvoda ribarstva. S druge strane, uvoz je u istom vremenskom periodu porastao za 6%, pri čemu je najveće povećanje zabilježeno u segmentu prerađevina od ljuskara, mekušaca i ostalih vodenih beskičmenjaka (1605, 154%), sušene i dimljene ribe (0305, 120%) i uvozu svježe ribe (0302, 115%).

U 2014. godini izvoz je činila prvenstveno pastrmka. Najznačajniji spoljno-trgovinski partneri Crne Gore u izvozu su Srbija, Bosna i Hercegovina i manjim dijelom Italija. Najveće količine u uvozu odnose se na konzerve tune i sardine (ukupno tarifne oznake 1601414 i 160413; 871,9 t u 2014.), a od svježe ribe uvoze se žive pastrmke (232,7 t), oslići (na nivou oznake 030366, 369,4 t), sipe i lignje (iz svih tarifnih oznaka 030741 i 030749; 389,3 t). U 2014. godini uvezeno je i 63,7 t brancina (evropskog i ostalih), kao i 39,4 t ljuskavki (od čega 37,2 t orade). Ovakva struktura uvoza pokazuje da na crnogorskom tržištu postoji potreba za proizvodima ribarstva, iako je očito da najveći dio potrošnje otpada na konzervisane proizvode i filetirane ili prerađene i polupreradačene proizvode.

Strukturne mjere u ribarstvu ne postoje, a programi finansiranja u skladu sa pravnom tekovinom EU (posebno shodno Regulativi Evropskog Parlamenta i Savjeta (EU) br. 1303 od 17. decembra 2013. o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Evropskom fondu za regionalni razvoj, Evropskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu, Evropskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj i Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i o utvrđivanju opštih odredbi o Evropskom fondu za regionalni razvoj, Evropskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu i Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo te o stavljanju izvan snage Regulative Savjeta (EZ) br. 1083/2006, kao i Regulativi (EU) br. 508/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. maja 2014. o Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i stavljanju izvan snage regulativa Savjeta (EZ) br. 2328/2003, (EZ) br. 861/2006, (EZ) br. 1198/2006, (EZ) br. 791/2007 i Regulative (EU) br. 1255/2011 Evropskog parlamenta i Savjeta) nijesu uspostavljeni. Nacionalne mjere kofinansiranja sektora ribarstva sprovode se kroz Agrobudžet. Agrobudžet za 2014. godinu uključivao je mjere finansiranja prikupljanja podataka i mjere finansiranja modernizacije sektora. Mjere namijenjene sektoru uključivale su stvaranje uslova za usidrenje plovila, iskrcaj, skladištenje i snabdijevanje plovila u lukama (korisnici: udruženja profesionalnih ribara); prilagođavanje dimenzija oka na saku mreže kočice (korisnici: profesionalni ribari); povećanje profesionalne flote za ulov pelagičnih vrsta (korisnici: profesionalni ribari); poboljšanje efikasnosti u malom privrednom ribolovu (korisnici: udruženja ribara u malom privrednom ribolovu i profesionalni ribari); poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora akvakulture (korisnici: uzgajivači u marikulturi). Ostale mjere odnosile su se na naučna i tehnička istraživanja i praćenja (stanja bioloških resursa i kvaliteta vode za potrebe marikulture).

2.7 Prikupljanje podataka

Iako u Crnoj Gori postoji duga tradicija naučnih istraživanja koja sprovodi IBM u Kotoru, ne postoji jedinstven okvir za prikupljanje podataka koji se zahtijeva u okviru ZRP.

U okviru praćenja stanja bioloških resursa za potrebe MPRR, IBMK prikuplja biološke podatke (dužina, težina, pol, stadijum polne zrelosti, starost) ekonomski najvažnijih vrsta riba, rakova i glavonožaca iz ulova najvažnijih segmenata ribolova (kočarski ribolov, plivarice i mali obalni ribolov). Ujedno se, putem intervjua sa odgovornim licem na ribolovnom plovnom objektu, prikupljaju i podaci o ukupnom ulovu i ulovu po vrstama i broju ribolovnih dana. U okviru međunarodnih projekata IBMK učestvuje u naučnim ekspedicijama MEDITS i MEDIAS gdje se prikupljaju podaci za potrebe procjene resursa demerzalnih i pelagičnih vrsta.

IBMK i MPRR sarađuju na osnovu Zakona o morskom ribarstvu i marikulturi, koji definiše IBMK kao tijelo čiji su zadaci pružanje naučnog savjeta MPRR i prikupljanje bioloških podataka. Ne postoji poseban memorandum o razumijevanju koji reguliše odnose ova dva tijela, a istraživanja koja sprovodi IBMK finansiraju se iz Agrobudžeta. IBMK raspolaže sa 30 zaposlenih osoba, a 5 naučnika iz Laboratorije za ihtiologiju i morsko ribarstvo radi isključivo na pitanjima ribarstva. Ova laboratorija prije svega prikuplja potrebne naučne podatke u segmentu plivaričarskog i kočarskog ribolova, dok su kapaciteti za prikupljanje podataka iz malog obalnog ribolova zasad nedovoljni. Ocjenjuje se kako je IBMK-u potrebno povećati administrativne kapacitete za još dva do tri naučnika specijalizovana za pitanja ribarstva, uključujući prikupljanje i obradu podataka.

Prikupljanje podataka koje obavlja IBMK ne može da se okarakteriše kao shema posmatrača na plovilima, jer flota Crne Gore ne dozvoljava, prvenstveno zbog starosti plovila i sigurnosti plovidbe, ukrcaj dodatnih osoba na plovila. Podaci se stoga prikupljaju na iskrcaju i u direktnoj saradnji sa ribarima.

Zavod za statistiku Crne Gore (MONSTAT) nadležan je za opšte prikupljanje, obradu i dostavljanje statističkih podataka, uključujući i statističke podatke u oblasti ribarstva, koje prikuplja Odsjek za statistiku u poljoprivredi. Ovo je zvanična statistička metodologija i kao takva nije posebno prilagođena ribarstvu. Metodologija kojom MONSTAT prikuplja podatke zasniva se na metodi izvještaja i metodi procjene.

MPRR prikuplja podatke u oblasti ribarstva kroz dnevnik ulova i izvještaje o ulovu (mjesečne), poput iskrcaja i ulova po plovnom objektu, broja ribolovnih dana itd.

Iako je sektor mali, prikupljeni podaci su i dalje nepotpuni. Razlog tome je, prije svega, nedostatak adekvatne infrastrukture za iskrcaj ribe i administrativnih kapaciteta, kako u Direkciji za ribarstvo, tako i u Upravi za inspeksijske poslove. S obzirom da flota nije segmentisana u skladu sa uslovima koje propisuje pravna tekovina EU, nacionalno prikupljanje podataka zasniva se na različitim metodama koje nijesu u ovom trenutku u potpunosti usklađene sa traženjem EU DCF-a. MPRR prikuplja podatke iz dnevnika ulova i izvještaja o ulovu, ali ovi se podaci zasad ocjenjuju nepotpunima i neodgovarajućima za pravu analizu. Određivanje metiera i priprema programa prikupljanja podataka u skladu sa pravnom tekovinom EU zahtijevaće značajne administrativne napore.

MPRR je kroz realizaciju IPA 2009 projekta „Održivo upravljanje morskim ribarstvom“, sredinom 2010. godine izvršilo prikupljanje socio-ekonomskih podataka kroz upitnike koji su distribuirani ribarima. Na osnovu prikupljenih podataka urađena je prva opšta socio-ekonomska studija sektora ribarstva Crne Gore. Zasad se socio-ekonomski podaci ne prikupljaju na sistematičan način ni iz jednog elementa sektora (ulov, uzgoj, prerada). U 2014. godini, kroz regionalni projekat FAO AdriaMed, obučene su 4 osobe za prikupljanje socio-ekonomskih podataka i jedna osoba za obradu podataka. Uspostavljanje ovog segmenta prikupljanja podataka zahtijeva značajna sredstva, pa se očekuje da će puno uključivanje u okvir prikupljanja podataka da bude ostvareno u kasnijoj fazi usklađivanja.

2.8 Inspekcijski nadzor i kontrola

Informacioni sistem u ribarstvu (RIS), dijelom usklađen sa zahtjevima Regulative 1224/2009 i Regulative 404/2011, uspostavljen je 2010. godine. Sistem sadrži podatke o floti (Registar flote) i ribolovne aktivnosti (podaci o ulovu), kao i o dozvolama. Sastavni dio sistema je sistem za satelitsko praćenje plovila (SSMP). Uređaji za praćenje su ugrađeni na sve aktivne plovne objekte duže od 10 m (ukupno 20), ali sistem još uvijek nije u potpunosti funkcionalan i potrebno ga je dalje razvijati.

Obrazac dnevnika ulova sadrži izjavu o iskrcaju, ali još nije uveden prodajni list i ne postoji registar prvih kupaca.

Zakon sadrži brojne odredbe o kaznama za različite prekršaje, ali još uvijek nije uveden sistem kaznenih poena.

U ovom trenutku, ne postoje posebno određena mjesta iskrcaja u Crnoj Gori. Najveći dio iskrcaja odvija se u Baru, Kotoru, Budvi, Herceg Novom i Ulcinju.

2.9 Međunarodni sporazumi

Crna Gora je članica Generalne komisije za ribarstvo u Mediteranu (GFCM), ali ne i Međunarodne komisije za očuvanje atlanske tune (ICCAT).

Crna Gora još uvijek nije ratifikovala najnovije izmjene osnovnog teksta Sporazuma GFCM. Iako u sektoru postoji određeno interesovanje, još uvijek nema planova za pristupanje ICCAT.

Crna Gora nema partnerske sporazume sa drugim zemljama kada je u pitanju ribarstvo.

3 RAZVOJ SEKTORA 2014-2020

Oslanjajući se na ranije strategije i dokumente koji su pripremljeni u okviru EU projekata pomoći i/ili usvojeni od Vlade Crne Gore, ključni ciljevi razvoja sektora mogu se podijeliti u kratkoročne i dugoročne. Pritom su kratkoročni ciljevi direktno povezani sa ciljevima razvoja identifikovanim u strategijama donesenim za period 2009-2013, dok se dugoročni ciljevi povezuju i sa obavezama usklađivanja sa pravnom tekovinom EU u području ribarstva.

3.1 Kratkoročni ciljevi

3.1.1 Eksploatacija resursa

U narednom kratkoročnom periodu Crna Gora će nastaviti da finansira mjere modernizacije ribolovne flote, sa ciljem povećanja njene profitabilnosti i obezbjeđivanja njene održivosti. Na osnovu studija IBMK i ranije usvojenih strategija, čini se da je održivi razvoj aktivnosti moguć u iskorišćavanju male plave ribe.

Kratkoročni cilj u pogledu iskorišćavanja ovih resursa je aktivacija i modernizacija flote, kao i uspostavljanje odgovarajućih tržišnih kanala kako bi se osigurala ekonomska održivost ove aktivnosti. Prvi korak u tom smislu je obezbjeđivanje kopnene infrastrukture (luka, mjesta iskrcaja, skladišni prostori) i pronalaženje tržišnih kanala (povezivanje sa prerađivačkim kapacitetima ili razvoj drugih tržišta). Ključni problem je visoka cijena prve prodaje, što je posljedica visokih operativnih troškova plovila i problema rentabilnosti. Od 17 plivarica, 4 najveća plovila danas su neaktivna, a ukupan ulov sardele i inćuna u Crnoj Gori kreće se oko 250 tona godišnje (procjena IBMK).

S obzirom da 4 najveća plovila, prvenstveno zbog zastarjelosti, nijesu uopšte aktivna, prioritet je modernizacija plivaričarske flote u cjelini, ali i osiguranje odgovarajućih tržišnih kanala. Kako su za ostvarenje ovog prioriteta potrebna značajnija sredstva u smislu infrastrukturnih objekata, očekuje se da će se realizacija ovog prioriteta prenijeti u dugoročnu perspektivu.

U pogledu iskorišćavanja demerzalnih resursa, prioritetne mjere odnose se na povećanje rentabilnosti male obalne flote i njeno povezivanje sa turističkim sektorom. Crna Gora vidi turizam kao ključni pokretač ekonomije u budućnosti, a mali ribolov obalnim alatima može značajno poboljšati turističku ponudu, kako u pogledu ponude proizvoda tako i u smislu tradicionalne aktivnosti i kulturne ponude. Prioritetne mjere u tom smislu su finansiranje povećanja ponude (udruživanje u sektoru) i osiguranje iskrcaja/otkupa. Stoga je prioritet u ovom smislu uspostavljanje odgovarajućeg iskrcajnog mjesta u Bokokotorskom zalivu i/ili Baru, namijenjenog za mala plovila obalnog karaktera. Iskrcajno mjesto biće praćeno minimalnom kopnenom infrastrukturom potrebnom za osiguranje sistema vaganja i hlađenja, što će poboljšati i ukupnu ulovnu i iskrcajnu statistiku.

Ne očekuje se povećanje ulova, ali se očekuje značajno poboljšanje statistike ulova i napora. Osim toga, Crna Gora će posebnu pažnju da posveti tradicionalnom malom obalnom ribolovu s obzirom na specifične tradicionalne vrijednosti i značaj koji ova djelatnost ima posebno u

području Bokokotorskog zaliva. S obzirom na specifičnosti područja korišćenja ovih alata, oni će biti obuhvaćeni i dijelom planova upravljanja (aktivni alati).

Iskorišćavanje demerzalnih resursa pridnenim povlačnim mrežama kočama u kratkoročnom periodu zadržaće se na sadašnjem nivou sa ciljem očuvanja stanja resursa. S obzirom na konfiguraciju crnogorske obale, kočarski ribolov se obavlja na dubinama većim od 50 m. U ovom segmentu Crna Gora planira modernizaciju starih plovila u cilju povećanja bezbjednosti plovidbe i ispunjavanja zdravstveno-higijenskih uslova na brodu. Takođe se planira i uvođenje novih tehnologija u cilju smanjenja potrošnje goriva i smanjenja negativnog uticaja na životnu sredinu. Kako je Crna Gora ograničila demerzalnu flotu u broju raspoloživih dozvola, trenutno postoje tri neiskorišćene dozvole za iskorišćavanje neeksploatisanih resursa izvan područja od 8 NM od obale (8 NM do 12 NM od obale).

3.1.2 Akvakultura

Razvoj održivog sektora akvakulture nastaviće se kroz modernizaciju postojećih uzgajališta u oba segmenta – marikulturi i slatkovodnoj akvakulturi radi povećanja proizvodnje, kao i jačanja konkurentnosti i efikasnosti ovog sektora, uz poštovanje visokih standarda zaštite životne sredine i standarda zdravlja i dobrobiti životinja.

Kako bi se dostigao cilj povećanja proizvodnje u akvakulturi, Crna Gora planira da kofinansira projekte za opremanje i modernizaciju postojećih uzgajališta i propratne infrastrukture, kao i dodatnih kapaciteta za proizvodnju mlađi. Sa druge strane, pošto je turizam strateška grana Crne Gore, dodatnu razvojnu šansu sektora akvakulture treba pronaći u boljem povezivanju ove dvije djelatnosti.

Pored vrsta koje se već uzgajaju (brancin, orada, pastrmka, mušulje, ostrige), Crna Gora vidi razvoj akvakulture u proizvodnji drugih vrsta koje dosad nijesu bile zabilježene u crnogorskim uzgajalištima, prvenstveno u segmentu uzgoja školjaka. Pritom će se prednost davati uzgoju autohtonih vrsta. Dio razvoja vidi se i u ponovnom pokretanju nekih proizvodnji koje su ugašene (šaran), te potencijalno pokretanje proizvodnje drugih vrsta zanimljivih tržištu. Sa ciljem stvaranja veće potražnje za vrstama iz uzgoja, Crna Gora planira i da pokrene marketinške kampanje.

Sredstva za modernizaciju uzgajališta, kako na moru, tako i na kopnenim vodama, dijelom su osigurana u okviru IPARD-like programa¹⁴, a podrška će nastaviti da se obezbjeđuje kroz IPARD program kao i kroz mjere Agrobudžeta. Nacrt IPARD programa predviđa finansiranje ulaganja u izgradnju, proširenje ili rekonstrukciju uzgajališta, mrijestilišta sa pripadajućom opremom, objekata za skladištenje hrane za ishranu ribe, objekata za skladištenje opreme, objekata za adekvatno upravljanje i skladištenje ribljeg otpada, objekata za obradu otpadnih voda i objekata za poboljšanje higijene u pogledu bezbjednosti hrane; ulaganja u nabavku opreme za automatizaciju procesa uzgoja; opreme za poboljšanje higijene na uzgajalištima i plasiranje ribe i školjaka na tržište i opreme za tretman otpadnih voda i skladištenje ribljeg otpada. U srednjeročnom do dugoročnom razdoblju Crna Gora će nastojati da osigura uslove koji će

¹⁴ Izvor: Operativni priručnik za dodjelu sredstava bespovratne podrške IPARD like javni poziv Investicije u poljoprivredna gazdinstva

omogućiti dvostruko povećanje sadašnje proizvodnje, uključujući slatkovodnu i morsku akvakulturu.

3.1.3 Prerada i tržišta

Investicije u prerađivačke kapacitete jedan su od kratkoročnih, ali i dugoročnih ciljeva. Povezivanjem primarne proizvodnje (ulov i uzgoj) sa prerađivačkim kapacitetima može da se osigura razvoj proizvoda visoke dodate vrijednosti. Ovi proizvodi bili bi namijenjeni prvenstveno indirektnom izvozu, kroz razvoj turizma i novih ciljanih tržišta koje Crna Gora planira da definiše. Povezivanje proizvodnje sa hotelskim lancima (posredni izvoz kroz turizam) vidi se kao jedan od mogućih načina plasmana ovih proizvoda i unutar Crne Gore. Ukupan broj stanovnika Crne Gore i potrošnja ribe po glavi stanovnika ne pravdaju povećanje proizvodnje (nije za očekivati da će potrošnja značajno da se poveća), pa Crna Gora svoje šanse razvoja tržišta vidi u kampanjama koje bi povećale potrošnju ribe prvenstveno tokom turističke sezone. Uz sinergijski učinak razvoja ruralnog turizma, biće moguće plasirati proizvode ribarstva u turističke kapacitete i izvan sezone, a strateški cilj razvoja turizma je i produžavanje same sezone. Ovo se prvenstveno odnosi na područje oko Skadarskog jezera i ušća Bojane, gdje se riba i riblji proizvodi tradicionalno i konzumiraju a gdje postoje mogućnosti razvoja kopnenog ruralnog turizma.

Osim plasmana na domaćem tržištu i posrednog izvoza kroz turizam, Crna Gora planira da ispita mogućnosti razvoja drugih tržišta u regionu. S tim ciljem planira se dalja podrška udruživanju u ribarstvu, koje treba da preuzme ulogu ukupnjavanja proizvodnje i ponude, a može da bude i korisnik sredstava pomoći.

U 2014. godini, u Crnu Goru ukupno je uvezeno 3.316,4 tone proizvoda ribarstva, od čega 2000 tona svježih, zamrznutih i filetiranih proizvoda. S druge strane, izvezeno je svega 11 tona proizvoda ribarstva. Uz procijenjeni ulov od oko 700 tona godišnje (bez slatkovodnog ulova), i proizvodnju u uzgoju u otprilike istim količinama, jasno je da Crna Gora ima potrebe za ovim proizvodima. Crna Gora može da osigura snabdijevanje domaćeg tržišta i prerađivačke industrije sirovinom iz domaćeg ulova i uzgoja, ali pod uslovom povećanja proizvodnje u uzgoju i povećanja ulova, uz smanjivanje cijene na prvoj prodaji. Najznačajnije pitanje u ostvarenju ovog cilja je pitanje osiguranja sredstava. Za te potrebe predviđeno je finansiranje prerade kroz IPARD program.

Kratkoročni cilj uključuje formiranje novih manjih i srednjih proizvodnih kapaciteta, zadovoljavanje zdravstveno-higijenskih standarda (što je detaljnije opisano u dokumentima vezanim za preuzimanje pravne tekovine EU u području veterinarstva i zaštite potrošača) i osiguranje promotivne kampanje za konzumiranje domaćih proizvoda od ribe.

3.2 Dugoročni ciljevi

3.2.1 Eksploatacija resursa

U pogledu ulova male plave ribe i plivaričarskog ribolova, cilj Crne Gore je da osigura aktivnost sadašnje flote, modernizuje je i poveća njenu ekonomičnost, istovremeno osiguravajući održivi razvoj sektora. Područje aktivnosti ove flote nalazi se u principu izvan 3 NM od obale. Naučni

podaci pokazuju da su ulovi, uz sadašnje poznate parametre i raspoložive podatke, dugoročno održivi, a Crna Gora smatra da će ovim ulovom da osigura sirovinu za domaću prerađivačku industriju. Takođe, Crna Gora namjerava da kroz planove upravljanja i potrebno prikupljanje podataka prati stanje resursa, kako bi daljnje mjere mogle da budu usklađene s raspoloživim resursima.

U pogledu obalnih alata, Crna Gora planira da zadrži kapacitet flote do procijenjenog broja od 180 plovila. Naučni podaci pokazuju da je stanje obalnih resursa zadovoljavajuće i da uz povećanje flote do procijenjenog broja može da bude dugoročno održivo. Rentabilnost ovog segmenta osiguraće se kroz povezivanje sa turizmom i razvojem tržišta.

Uopšteno, Crna Gora vidi razvoj ribarstva zasnovanog na naučnim procjenama i uz sprovođenje planova upravljanja.

U kočarskom ribolovu, Crna Gora će tokom pretpristupnog perioda omogućiti zamjenu pogonskih motora i modernizaciju plovila sa ciljem povećanja bezbjednosti plovila. Ukupan kapacitet flote biće poznat 2020. godine, a očekuje se da će povećanje u ovom segmentu biti minimalno, s obzirom da moraju da se izvrše tehničke izmjene na plovilima, a potom i baždarenje plovila. Crna Gora ne planira da značajnije poveća aktivnost kočarskih plovila u odnosu na sadašnju, a kanali prodaje vide se prvenstveno u povezivanju sa turizmom i u plasmanu na domaće tržište, uz mogućnost razvoja drugih mogućnosti u regionu. Jedna od mogućnosti razvoja kočarskog ribolova leži i u eksploataciji resursa na većim dubinama (preko 300 m) i van 8 NM od obale gdje, prema naučnim podacima, postoje neiskorišćeni resursi.

Dugoročni cilj je i osigurati nadzor i kontrolu aktivnosti, sa posebnim osvrtnom na sprovođenje obaveze iskrcaja ulova (organizmi ispod minimalnih referentnih veličina iz Dodatka III Mediteranske regulative, koji se za potrebe nove osnovne regulative ZRP-a smatraju vrstama obuhvaćenim obavezom iskrcaja). Za sprovođenje ove obaveze, Crna Gora planira da osigura iskrcajne kapacitete sa minimalnim ulaganjima i jedno mjesto prve prodaje sa rashladnim kapacitetom, na kojem će biti moguće obavljati kontrolu i nadzor. Izgradnja ovih kapaciteta i opremanje mjesta iskrcaja i prve prodaje planira se iz sredstava međunarodne pomoći, s obzirom da Crna Gora ne raspolaže dovoljnim sredstvima za realizaciju ovog projekta iz vlastitog budžeta. Očekuje se i povećanje selektivnosti alata, što će se kofinansirati iz mjera Agrobudžeta.

3.2.2 Akvakultura

Osim razvoja uzgoja mušulja, brancina, orade i ostrige, Crna Gora planira da nastavi razvoj uzgoja pastrmke i šarana, uz povezivanje uzgojnih kapaciteta sa preradom. Crna Gora ne može da proizvede ove vrste u količinama i po cijenama koje mogu da konkurišu onima iz država EU, ali razvojni sistem može da bude vezan uz turističke kapacitete i razvoj proizvoda dodate vrijednosti (dimljenje, filetiranje i slično). Crna Gora takođe svoju razvojnu šansu vidi i u povezivanju proizvođača sa onima u drugim državama EU, kao i onima na području primjene jadransko-jonske strategije.

Posebna pažnja će se posvetiti pitanju prostornog planiranja, gdje Crna Gora vidi mogućnost korišćenja i planiranja lokacija na otvorenom dijelu crnogorskog primorja. Otvaranjem novih

lokacija za uzgoj očekuje se dodatno povećanje proizvodnje. Prostorno planiranje može pomoći u povećanju održivosti, socijalne prihvatljivosti i konkurentnosti sektora akvakulture.

Osim otvaranja novih lokacija, razvoj akvakulture vidi se i u nastavku modernizacije i automatizacije proizvodnje, kako u slatkovodnim, tako i u morskim uzgajalištima.

Povećanje proizvodnje uzgojene ribe i drugih vodenih organizama biće praćeno i razvojem tržišta i prerade. Pokretanjem marketinških kampanja, Crna Gora ima za cilj da poveća potrošnju ribe po glavi stanovnika u narednom dugoročnom periodu sa sadašnjih procijenjenih svega 5 kg godišnje na 8 do 10 kg. Marketinška kampanja planira da regionalnim pristupom obuhvati stvarne procjene potrošnje ribe kako bi se jasno identifikovale preferencije i trendovi. Takođe, razvoj akvakulture vidi se i u razvoju brendiranja i sistema označavanja proizvoda.

Kako se vidi iz sada raspoloživih podataka o uvozu proizvoda ribarstva, dominantni proizvodi su prerađevine i zamrznuti proizvodi. Razvoj proizvodnje u uzgoju može pružiti sirovine za preradu koja se prepoznaje kao grana privrede orijentisana prvenstveno na izvoz visokovrijednih proizvoda.

3.2.3 Prerada i tržište

Crna Gora planira da modernizuje i razvije prerađivačke kapacitete njihovim povezivanjem sa domaćim ulovom i uzgojem. Predviđa se nastavak procesa povezivanja prerade i primarne proizvodnje kroz razvoj udruživanja u ribarstvu. Razvoj tržišta vidi se i u brendiranju određenih proizvoda ribarstva i ispunjenju određenih standarda. Crna Gora razvoj svoje prerade vidi prvenstveno u razvoju specijalizovanih visokovrijednih proizvoda koji su praćeni promotivnom kampanjom. Osim brendiranja finalnog proizvoda, razmatra se opcija sertifikovanja nekih oblika ribolova u Crnoj Gori, na primjer kroz primjenu MSC sertifikata.

4 STRATEGIJA USKLAĐIVANJA U OBLASTI RIBARSTVA (POGLAVLJE 13)

4.1 Flota i resursi

4.1.1 Administrativni kapaciteti

Iako se većina postojećih zadataka Odsjeka za upravljanje resursima i planiranje direktno odnosi na pitanja upravljanja flotom i resursima, kako su oni definisani i regulisani (ZRP), raspoloživi administrativni kapaciteti su dovoljni za izvršavanje ovih obaveza. Kako bi se ispunili zahtjevi, predviđena je promjena opisa radnih mjesta, unutrašnja reorganizacija i povećanje broja zaposlenih u Direkciji. Predviđeno je da, do dana pristupanja, ukupan broj zaposlenih u Direkciji bude 6. Ova brojka ne uključuje zaposlene u inspekciji, koju obavlja Uprava za inspekcijske poslove, a gdje je predviđeno da ukupan broj zaposlenih inspektora do 2020. bude 7.

Predviđenom reorganizacijom Direkcije, Odsjek za upravljanje flotom i resursima će obuhvatiti definisanje i upravljanje programom ulaska/izlaska iz flote (*entry-exit shema*) (nakon njegovog uvođenja u crnogorski pravni sistem), koordinaciju i izradu nacrtu planova upravljanja, koordinaciju prikupljanja podataka, održavanje registara i baza podataka, izdavanje dozvola i opštu izradu politika u oblasti upravljanja flotom i resursima, kao i praćenje plovila. Ovaj odsjek obuhvatiće i upravljanje akvakulturom (i slatkovodnom i morskom, uključujući izdavanje dozvola i prikupljanje podataka). Takođe, zadaci ovog odsjeka će obuhvatati izradu programskih dokumenata za mjere koje će se finansirati u sektoru ribarstva, s obzirom na to da se ne očekuje da će elementi tržišta i državne pomoći igrati značajnu ulogu u administrativnim zadacima.

S obzirom na to da je predviđeno da Odsjek za upravljanje flotom i resursima bude nadležan za vođenje i održavanje registara flote i dozvola, kao i za prikupljanje podataka o ulovu i iskrcaju, predviđene su dalje aktivnosti na uspostavljanju i unaprijeđivanju informacionih sistema.

Pošto će ovaj odsjek biti nadležan za održavanje svih neophodnih registara, predviđa se da će biti nadležan i za izdavanje sertifikata o ulovu za crnogorske ulove. S obzirom na to da je nivo izvoza iz Crne Gore u EU mali (11 tona u 2014. godini), sertifikati će se izdavati na zahtjev i potvrđivaće da je dati plovni objekat upisan u registar flote i da posjeduje dozvolu. Sadržavaće i potvrdu da su zadovoljeni drugi uslovi. Uopšte, ocjenjuje se da za crnogorske ulove nije isplativo uspostavljati poseban sistem izdavanja sertifikata, kao i da je isti potrebno uklopiti u opšti informacioni sistem u ribarstvu. Sistem izdavanja sertifikata za izvoz iz Crne Gore prema EU pretaće da bude potreban stupanjem u članstvo. Stoga se ocjenjuje da je potrebno značajnije napore usmjeriti prema uspostavljanju sistema nadzora sertifikata na uvozu iz trećih zemalja.

4.1.2 Usklađivanje propisa

Zakon sadrži osnovni pravni okvir za upravljanje flotom i resursima i mjere. Međutim, reformom ZRP i usvajanjem nove osnovne Regulative (Regulativa (EU) br. 1380/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2013. o zajedničkoj ribarskoj politici, izmjeni regulativa

Savjeta (EZ) br. 1954/2003 i (EZ) br. 1224/2009 i stavljanju van snage regulativa (EZ) br. 2371/2002 i (EZ) br. 639/2004 i Odluke Savjeta 2004/585/EZ), mjere upravljanja predviđene crnogorskim zakonom biće potrebno dalje mijenjati i usklađivati. S obzirom na to da je ključni princip reforme sprovođenje zabrane diskarda, odbacivanja ulova, Crna Gora namjerava da u svoj nacionalni zakonodavni okvir uvede odgovarajuće odredbe. Ipak, potrebno je istaći kako ribarstvo Crne Gore ne poznaje praksu odbacivanja ulova kako je ona definisana pravnom tekovinom EU. Kako se obaveza iskrcaja cjelokupnog ulova odnosi na vrste za koje su određene minimalne referentne veličine iz Dodatka III Regulative Savjeta br. 1967/2006, a primjenjuje se od 2019. godine, Crna Gora će prije svega uložiti značajne napore u proces uspostavljanja prikupljanja podataka kako bi se ocijenio nivo potrebnih daljih aktivnosti. Novi Zakon o morskom ribarstvu i marikulturi, čije je donošenje predviđeno za 2017. godinu, sadržaće odgovarajuće odredbe o zabrani odbacivanja ulova. Crna Gora prema sadašnjim saznanjima smatra da zadovoljava uslove za korišćenje *de minimis* izuzetka za odbačeni ulov kako je on definisan članom 15. nove osnovne Regulative ZRP, a kako se on primjenjuje u skladu sa nedavno usvojenom delegiranom regulativom Komisije o planu za odbačeni ulov male plave ribe na Jadranu. Novim Zakonom stvoriće se pravni osnov za implementaciju pravne tekovine EU.

Kao svoj kratkoročni prioritet, do donošenja novog zakona, Crna Gora je izvršila izmjene i dopune postojećeg zakona, i to u djelovima koji se odnose na neke ključne elemente prikupljanja podataka i omogućavanje izdavanja sertifikata ulova.

Osim uključivanja odredbi o odbačenom ulovu, novim zakonom predviđeno je i uvođenje obaveze dostizanja maksimalnog dozvoljenog biološkog nivoa iskorišćavanja (MSY) vrijednosti do 2020. Prema raspoloživim podacima, a imajući u vidu i sadašnju aktivnost ribolovne flote Crne Gore, uloga koju Crna Gora može da ima u postizanju MSY vrijednosti relativno je mala. Crna Gora u ukupnom ulovu na Jadranu učestvuje sa zanemarljivim procentom, pa se ocjenjuje da će u ovom smislu ključnu ulogu imati ostale države koje obavljaju ribolov u istom području. Uopšte, planira se da se MSY dostigne kroz sprovođenje nacionalnih planova upravljanja i dalju saradnju sa državama jadranske regije. Crna Gora će pažljivo pratiti aktivnosti drugih učesnika u ribolovu po ovom pitanju i nastaviti intenzivnu saradnju sa susjednim državama, prvenstveno u okviru FAO AdriaMed projekta, kao i u okviru GFCM-a.

Crna Gora će nastaviti usklađivanje registra flote sa odredbama Regulative Komisije (EZ) br. 26/2004.

Prema sadašnjem zakonodavstvu Crne Gore, međunarodne obaveze imaju snagu iznad nacionalnih zakona Crne Gore, pa se zato preporuke GFCM-a primjenjuju direktno. Iako su direktno primjenjive, sve odredbe su prenijete u crnogorski pravni okvir putem podzakonskih akata.

U dijelu usklađivanja sa odredbama Mediteranske regulative i njenih izmjena, posebno Regulative br. 1343/2011, Crna Gora namjerava da, nakon usvajanja novog Zakona, donese niz podzakonskih akata koji će da urede tehnička pitanja karakteristika alata i način njihovog korišćenja. Iako su minimalne ulovne veličine većinom u skladu sa onima na snazi u EU, Crna Gora planira dalje usklađivanje kroz buduće propise. Treba da se uzme u obzir da Crna Gora definiše veći broj vrsta za koje se određuju minimalne ulovne veličine od onoga koji je propisan

na nivou EU. Predviđeni pravilnici (u 2018. i 2019.) će očekivano da sadrže posebne odredbe o prostornoj i vremenskoj regulaciji, uključujući i odredbe o zaštiti životne sredine i biodiverziteta (u saradnji sa nadležnim ministarstvima i institucijama). Kako pravni okvir Crne Gore ne omogućava da se kaznene odredbe nalaze u propisima koji nisu na nivou zakona, sve odredbe o posebnim zabranama biće sadržane u novom Zakonu.

Puna usklađenost sa mjerama na snazi očekuje se do pristupanja, s izuzetkom nekih specifičnih pitanja koja će tražiti posebnu pažnju za vrijeme pregovora o pristupanju (tradicionalni alati u obalnom ribolovu).

Crna Gora će nastaviti da prati razvoj pravne tekovine, posebno u dijelu preporuka koje se usvajaju na nivou GFCM-a, i to sa posebnim naglaskom na malu plavu ribu. Kao što je gore navedeno, sve buduće mjere će biti uključene u nacionalni pravni okvir.

Crna Gora je upoznata sa obavezom izrade plana upravljanja za jegulju. S obzirom na postojeća ograničenja u pitanjima ljudskih i tehničkih kapaciteta, Crna Gora planira da ovaj plan izradi u kasnijoj fazi, pri čemu je očekivana godina izrade nacrtu plana 2019.

Novim Zakonom predviđjeće se i izrada nacionalnog strateškog plana za akvakulturu. Izrada ovog dokumenta planira se za 2019. godinu, kako bi obuhvatio razvoj akvakulture Crne Gore od 2020. do 2027. godine. Do 2020. godine, Crna Gora u dijelu akvakulture planira da sprovodi strateške smjernice kako su one definisane u strategijama izrađenim za period do 2016. godine i kako su one navedene u ovom dokumentu.

4.1.3 Mjere koje će se preduzeti

Na osnovu postojećeg zakonskog okvira, predviđena su dalja poboljšanja i unaprijeđenja registra flote. Međutim, s obzirom da potpuna harmonizacija podataka u registru flote zahtijeva ponovno mjerenje plovniha objekata, finalizacija ovog procesa se očekuje do dana pristupanja.

Kako Registar flote trenutno ne sadrži sve podatke u skladu sa odredbama Regulative (EC) 1224/2009 i propisa za njenu implementaciju (Regulativa 404/2011), predviđeno je traženje dalje tehničke pomoći. To se posebno odnosi na uspostavljanje adekvatnih baza podataka i kanala komunikacije sa EK (FLUX). Takođe, Crna Gora će pažljivo pratiti daljnji razvoj promjena pravne tekovine EU u ovom dijelu.

Što se tiče razvoja sistema, uvođenje ERS (sistem elektronske evidencije i izvještavanja) predviđeno je za 2016. godinu. ERS se koristi za evidentiranje, izvještavanje, obradu, čuvanje i dostavljanje podataka u ribarstvu (ulov, iskrcaj, prodaja i pretovar). Ključni element je elektronski dnevnik ulova, u kojem kapetan plovnog objekta vodi evidenciju aktivnosti ribarenja. Evidencija se potom dostavlja nadležnim državnim organima koji ove podatke čuvaju u zaštićenoj bazi podataka. Uspostavljanje zaštićene baze podataka predviđeno je za 2018. godinu. Početni koraci u tom pravcu su predviđeni kroz IPA II¹⁵ projekat za koji je Crna Gora aplicirala, a čija se implementacija predviđa za 2016-2017. godinu.

¹⁵ Unaprijeđenje kontrole i upravljanja u ribarstvu, 550.000 EUR, implementaciona odluka Komisije od 10.12.2014. kojom se usvaja Godišnji program za Crnu Goru za 2014.

Do dana pristupanja, crnogorska administracija u oblasti ribarstva trebalo bi da bude u mogućnosti da razmjenjuje sve relevantne podatke sa EK. Ponovno mjerenje flote će se obavljati u saradnji sa lučkim kapetanijama, a ispravni podaci o nosivosti plovila biće unijeti u registar. Posebnu pažnju treba obratiti na ponovno mjerenje male flote, s obzirom na njene specifičnosti.

Tokom 2016. i 2017. godine očekuje se da će se RIS unaprijediti u smislu softvera i analitičkih mogućnosti, dok se puna funkcionalnost u smislu ispunjavanja zahtjeva EU očekuje u srednjem roku. Iako podaci ponovnog mjerenja nosivosti možda neće biti konačni, struktura registra flote ipak će odgovarati onoj koju zahtijeva EK.

Tokom 2019. i 2020. godine, MPRR namjerava da izradi nacrt planova upravljanja za aktivne alate (plivarice, pridnene kočice, alate malog obalnog ribolova - potegače). Planovi upravljanja sadržaću sve ključne elemente zahtijevane Mediteranskom regulativom. Crna Gora namjerava da ograniči aktivnosti kočarenja na oblasti izvan zone od 3NM ili 50 m dubine. Namjera je i da se ograniči upotreba velikih plivarica u operativnim oblastima na spoljne djelove ribolovnog mora. Takva operativna ograničenja predviđena su radi zaštite segmenta malog priobalnog ribolova. Smatra se da mali obalni ribolov ima najveći potencijal za razvoj i snabdijevanje tržišta. U izradi planova upravljanja koristiće se naučni podaci IBMK-a i podaci o aktivnosti i ulovu koji će se dobiti iz dnevnika ulova, izvještaja o ulovu, SSMP i AIS sistema. Crna Gora će posebnu pažnju posvetiti planovima upravljanja za male tradicionalne alate koji rade u uskom obalnom području i u području Boke Kotorske. Crna Gora smatra da je ovaj ribolov izrazitog socio-ekonomskog značaja, kao i da ima značajnu ulogu u očuvanju tradicije i populacije u obalnim područjima. Prije izrade planova upravljanja, Crna Gora planira da uredi neka pitanja ribolova i tehničkih karakteristika alata putem pravilnika.

4.2 Tržišta i strukturne mjere

4.2.1 Organizacija tržišta

4.2.1.1 Administrativni kapaciteti

Unutrašnja organizacija administracije u oblasti ribarstva Crne Gore u ovom trenutku ne zadovoljava zahtjeve ZRP u smislu ispunjavanja obaveza koje proističu iz nove Zajedničke organizacije tržišta (ZOT)¹⁶.

S obzirom na veličinu sektora, nije vjerovatno da će se uskoro formirati neka organizacija proizvođača (OP), ali je potrebno stvoriti uslove za njihovo priznavanje. U ovom trenutku, Crna Gora nema strukturu u okviru administracije u sektoru ribarstva koja bi bila sposobna da izvršava obaveze organa nadležnog za priznavanje ili povlačenje priznavanja OP.

U tom smislu, predviđeno je da se jedan službenik bavi ovim segmentom politike. Stvaranje posebnog radnog mjesta predviđeno je za srednjeročni period. Zadaci ovog službenika biće izrada propisa za priznavanje i povlačenje priznavanja OP u ribarstvu i/ili akvakulturi, saradnja

¹⁶ OJ L 354, 28 decembar 2013, p. 1-21

sa sektorom i uspostavljanje relevantnih procedura. Pored ovih zadataka, ovaj službenik će biti zadužen za saradnju sa EUMOFA i drugim relevantnim platformama, kao i za saradnju sa carinskim i statističkim službama u cilju praćenja uvoza i cijena. Osim toga, njegovi zadaci obuhvatiće izradu relevantnih smjernica za zahtjeve po pitanju deklarisanja, u saradnji sa jedinicama državne uprave zaduženim za generalna pravila deklarisanja.

Kontrolu ispunjenosti zahtjeva OP sa pravilima za ZOT vršiće poseban službenik, a u kasnijim fazama službenici za kontrolu iz Agencije za plaćanja koja će biti posrednik Upravljačkog tijela za strukturne mehanizme. Kontrolori neće imati ovlašćenje da dodjeljuju niti da povlače priznanja i donošenje takvih odluka treba ostaviti Direkciji za ribarstvo. Ove odredbe će biti uvrštene u novi zakon.

4.2.1.2 Usklađivanje propisa

Kako zakon u ovom trenutku sadrži neke elemente organizacije tržišta, predviđa se da će poseban zakon o strukturnim mjerama i organizaciji tržišta biti usvojen u srednjeročnom periodu. Zakon će propisati pravila deklarisanja i informacije o proizvodu i prepoznati pravni osnov za priznavanje organizacija proizvođača. Predviđa se da će ovaj zakon biti usvojen u 2017. godini.

4.2.1.3 Mjere koje će se preduzeti

Nakon usvajanja Zakona o strukturnim mjerama i organizaciji tržišta u sektoru ribarstva (okvirni naziv), MPRR namjerava da uspostavi procedure potrebne za priznavanje organizacija proizvođača. Procedure će sadržati ključne elemente i smjernice kako bi se sektor informisao o mogućnostima i zahtjevima. Očekuje se da će smjernice za formiranje OP biti završene do 2018. godine. Izrada nacrtu trgovačkih oznaka proizvoda predviđena je za kraj 2018. godine. Smjernice o pravilima deklarisanja treba izraditi u saradnji sa administrativnim tijelima zaduženim za opšta pravila deklarisanja, a predviđeno je za 2019. godinu. Imajući u vidu generalnu organizaciju sektora, ne očekuje se formiranje OP u Crnoj Gori. Međutim, Crna Gora namjerava da podrži udruženja ribara kako bi im omogućila da postanu OP u slučaju da u sektoru bude interesovanja za to.

4.2.2 Strukturne mjere

4.2.2.1 Administrativni kapaciteti

U cilju uspostavljanja sistema za sprovođenje strukturnih mjera u ribarstvu, potrebno je da Crna Gora imenuje nadležno upravljačko tijelo, sertifikaciono tijelo i revizorsko tijelo za implementaciju strukturnih mjera na način na koji su one predviđene pravnom tekovinom EU. S obzirom na to da su se relevantne obaveze izmijenile tokom 2014. godine stupanjem na snagu novog finansijskog okvira i nove strukturne politike, Crna Gora namjerava da započne uspostavljanje relevantnih struktura u skladu sa pravnom tekovinom EU važećom na dan 1. septembra 2014. godine. Ovo podrazumijeva početno usklađivanje sa odredbama Regulative (EU) 1303/2013¹⁷ i Regulative 508/2014¹⁸.

¹⁷OJ L 347, 20.12.2013, str. 320–469

Predviđena izmjena interne strukture MPRR (reorganizacija Direkcije za ribarstvo) predviđa formiranje odsjeka za strukturne mjere i tržište. Očekuje se da će se ovaj Odsjek formirati tokom 2018. godine. Kadrovsko popunjavanje predviđeno je u periodu od 2018. do 2019. godine. Zadaci ovog Odsjeka obuhvatiće programiranje i implementaciju strukturnih mjera. Odsjek će preuzeti ulogu upravljačkog tijela, kao i opšte odgovornosti za programiranje i monitoring i kontrolu sprovođenja strukturnih mjera.

Pored izmjena u unutrašnjoj strukturi sadašnje Direkcije za ribarstvo, Crna Gora planira da delegira određeni broj zadataka upravljačkog tijela Agenciji za plaćanja u oblasti ruralnog razvoja i poljoprivrede. Delegiranje zadataka predviđeno je najranije za sredinu 2018. godine. Podjela zadataka i delegiranje detaljnije će se propisati Memorandumom o razumijevanju.

Planirano je da se revizija i sertifikacija troškova delegira odgovarajućim jedinicama u okviru Agencije. Obezbijediće se razdvajanje zadataka, kao i nezavisnost različitih tijela.

Posebne obuke za osoblje i Odsjeka i Agencije tražiće se tokom 2018. i 2019. godine, kako bi se administraciji omogućilo da se pripremi i sprovede odgovarajuće odredbe pravne tekovine EU u upravljanju i kontroli operativnog programa za ribarstvo.

4.2.2.2 Usklađivanje propisa

Zakon o strukturnim mjerama i organizaciji tržišta u sektoru ribarstva predviđen je za 2017. godinu. Zakon će sadržavati ključne odredbe Regulative Evropskog Parlamenta i Savjeta (EU) br. 1303 od 17. decembra 2013. o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Evropskom fondu za regionalni razvoj, Evropskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu, Evropskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj i Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i o utvrđivanju opštih odredbi o Evropskom fondu za regionalni razvoj, Evropskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu i Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo te o stavljanju van snage Regulative Savjeta (EZ) br. 1083/2006, i Regulative (EU) br. 508/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. maja 2014. o Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i stavljanju van snage regulativa Savjeta (EZ) br. 2328/2003, (EZ) br. 861/2006, (EZ) br. 1198/2006, (EZ) br. 791/2007 i Regulative (EU) br. 1255/2011 Evropskog parlamenta i Savjeta.

Zakon treba da sadrži i odredbe o mehanizmima realizacije, kontrole i monitoringa sprovođenja strukturnih mjera. Prije pristupanja, Crna Gora će kofinansirati mjere u oblasti ribarstva iz sopstvenih resursa. Ovo za rezultat ima specifičnu situaciju u kojoj se sva podrška isplaćuje kao državna pomoć. Međutim, Crna Gora namjerava da realizuje ove programe u skladu sa relevantnim odredbama za sprovođenje strukturnih mjera, uključujući programiranje i upravljanje i kontrolu sprovođenja. Ne očekuje se da će sistem implementacije biti u potpunosti funkcionalan prije 2019. godine, ali će najmanje jedan program kofinansiranja biti realizovan prije tog datuma koristeći procedure slične onima koje su zahtijevane regulatornim okvirom EU U oblasti strukturnih fondova.

Nakon usvajanja ovog zakona, Crna Gora planira da objavi posebne pravilnike o mjerama. Zakon će sadržati ključnu podjelu zadataka, ali specifična priroda implementacije i kriterijuma za odabir korisnika biće ugrađena u pravilnike.

¹⁸ OJ L 149, 20.5.2014, str.1-66

Crna Gora ne planira izradu Operativnog programa niti posebnog programskog dokumenta kao osnovu za implementaciju strukturnih mjera u kratkoročnom periodu. Procjenjuje se da će dostupne strategije obezbijediti dovoljno podataka i smjernica za mjere kofinansiranja iz državnog budžeta (Agrobudžeta). Crna Gora planira da izradi opis sistema upravljanja i kontrole strukturnih mjera tokom 2019. godine.

4.2.2.3 Mjere koje će se preduzeti

Finansiranje sektora se trenutno obavlja preko Agrobudžeta. Svake godine izrađuje se plan budžeta tako da se obuhvate mjere i programi kofinansiranja u ribarstvu. Ovo je u skladu sa opštim pravilima finansiranja u poljoprivredi i ribarstvu. Tokom 2015. i 2016. godine Crna Gora namjerava da nastavi implementaciju istog sistema, sa indikativnim budžetom predviđenim za svaku narednu godinu. U 2015. i 2016. godini predviđeno je kofinansiranje mjera koje za cilj imaju povećanje nivoa organizovanog otkupa, zamjenu motora plovila u privrednom ribolovu i zamjenu djelova mreža radi prelaska na selektivnije ribolovne alate, a u 2017. povećanje nivoa uslova na plovilima za čuvanje ribe. Crna Gora namjerava da kofinansira i mjere u preradi i akvakulturi. Pojedinačni iznosi kofinansiranja po korisniku generalno ne mogu biti veći od EUR 10.000. S obzirom na specifičnu situaciju Crne Gore, svi planirani programi potpali bi pod „*de minimis*“ izuzetke za državnu pomoć. Ipak, Crna Gora namjerava da uspostavi strukture potrebne za implementaciju strukturnih mjera nakon pristupanja kroz djelimičnu implementaciju jednog broja takvih programa u skladu sa zahtjevima Regulativa 1303/2013 i 508/2014 tokom pretpristupnog perioda.

Kako je novi zakon o strukturnim mjerama predviđen za 2017., uspostavljanje odgovarajućeg mehanizma predviđeno je u 2018. godini, kako bi omogućio realizaciju jednog broja mjera tokom 2019. godine. Nije predviđen nikakav poseban operativni program, ali Crna Gora namjerava da izradi nacrt godišnjeg programa finansiranja za 2019. godinu koji će sadržati mjere i zahtjeve slične onima potrebnim u operativnom programu. S obzirom na to da period primjene postojećeg programiranja na nivou EU ističe 2020. godine, prilikom implementacije ove strategije biće neophodno uzeti u obzir budući razvoj strukturne politike EU u oblasti ribarstva.

Nakon usvajanja novog Zakona, konačna odluka o zadacima koji će se delegirati Agenciji za plaćanja biće razmotreni i izrađen nacrt sistema implementacije. Ovaj zadatak je predviđen za 2018. i 2019. godinu. U međuvremenu, Crna Gora namjerava da zatraži posebnu obuku za zaposlene koji se trenutno bave pitanjima u vezi sa primjenom strukturnih mjera.

U skladu sa dostupnim strateškim dokumentima i studijama, Crna Gora namjerava da nastavi realizaciju mjera koje za cilj imaju modernizaciju flote u smislu povećanja bezbjednosti i sigurnosti na moru. S obzirom na postojeću strukturu flote i prirodu aktivnosti, predviđeno je da se ove mjere sprovedu tokom naredne 3 godine. Kako bi se započeo proces usklađivanja primjene strukturnih mjera sa pravnom tekovinom EU, Crna Gora namjerava da izradi pravilnike o pozivima na konkurse (koji su trenutno u okviru Agrobudžeta), navodeći kriterijume odabira i rangiranja.

Izrada internih procedura za buduće upravljačko tijelo predviđena je tokom 2018. i 2019. godine.

Zavisno od budućeg razvoja strukturnih mjera na nivou EU, Crna Gora namjerava da započne izradu nacрта programskih dokumenata i započne neophodne procedure, uključujući i *ex-ante* evaluaciju tokom 2019. i 2020. godine.

4.3 Državna pomoć

4.3.1 Administrativni kapaciteti

Crna Gora, kao država koja nije članica EU, ima specifičnu situaciju u kojoj se sve mjere sprovedene kroz Agrobudžet zapravo nalaze u mehanizmu državne pomoći jer su finansirane isključivo iz nacionalnog budžeta. Ovakva državna pomoć ne sprovodi se kao shema ili grantovi, već kao element kofinansiranja u većini slučajeva. Pravila državne pomoći na nivou EU odnose se na opšti okvir i određena su horizontalno i kroz Ugovor o funkcionisanju EU, i odnose se prvenstveno na druge sektore ekonomije, a ne na ribarstvo i/ili poljoprivredu. Sadašnji propisi u Crnoj Gori ne prave razliku između državne pomoći uopšteno i one u sektoru ribarstva, a iznosi koji se isplaćuju ne prelaze one koji su definisani minimalnim izuzećem (*de minimis*) kako je ono definisano u okviru pravne tekovine u Poglavlju 13.

Pravila o državnoj pomoći u ribarstvu izradiće se prije pristupanja, prvenstveno zbog toga što će se do tog trenutka sve mjere koje Crna Gora sprovede finansirati iz nacionalnih izvora, i zato će se na nacionalnom nivou smatrati državnom pomoći. Svi programi kofinansiranja koje Crna Gora planira da sprovede prije pristupanja potpadaju pod izuzetak „*de minimis*“ iz pravila EU o državnoj pomoći (manje od EUR 30.000 po korisniku tokom 3 godine). Kako danas ne postoje specifične administrativne strukture u nadležnom tijelu, a kako se ne očekuje da će i nakon pristupanja ovaj segment imati veliki značaj u Crnoj Gori, državnom pomoći baviće se iste osobe zaposlene na poslovima strukturnih mjera.

4.3.2 Mjere koje će se preduzeti

Tokom 2019. i 2020. godine Crna Gora namjerava da uspostavi zakonodavni okvir, registar i strukturu neophodnu za obavješćavanja Komisije o korisnicima i iznosima državne pomoći nakon pristupanja.

4.4 Prikupljanje podataka

4.4.1 Administrativni kapaciteti

Promjena unutrašnje strukture Direkcije za ribarstvo omogućiće Crnoj Gori da obezbijedi prikupljanje naučnih podataka i obradu podataka u skladu sa odredbama EU. Međutim, s obzirom na budžetska ograničenja i zahtjeve, očekuje se da će puni kapacitet biti postignut tek nakon pristupanja.

Crna Gora planira da zaposli jednog službenika za zadatak razvoja i praćenja zahtjeva prikupljanja podataka. Zadaci ovog službenika obuhvatiće nacionalnu koordinaciju i implementaciju opšteg okvira.

Crna Gora planira da izradi prvi sveobuhvatni program prikupljanja nacionalnih podataka tokom 2016. godine, koji će biti djelimično usklađen (zavisno od razvoja sistema prikupljanja podataka iz dnevnika ulova i anketa, kao i izmjena registra flote i RIS-a). Za potrebe izrade nacrtu programa, Crna Gora namjerava da zatraži pomoć za analizu podataka i segmentaciju flote (tzv. metier). Predviđa se da će program prikupljanja podataka sprovoditi prvenstveno IBMK, u saradnji sa nadležnim službenikom/jedinicom u MPRR, odnosno Direkciji za ribarstvo. Nacionalni koordinator biće iz Direkcije za ribarstvo. U ovu aktivnost biće uključen i MONSTAT. Prikupljanje podataka o zaposlenju i vrijednosti proizvodnje nije predviđeno prije 2018. godine, zbog budžetskih ograničenja. Međusobna saradnja MPRR, IBMK i MONSTAT-a biće definisana memorandumom o razumijevanju. Prikupljanje socio-ekonomskih podataka, koji će se djelimično prikupljati od strane MONSTAT-a, a u većini slučajeva od strane IBMK, biće obuhvaćeno ovim sporazumom.

Crna Gora, na osnovu međunarodne saradnje, učestvuje u međunarodnim istraživačkim aktivnostima na moru i nastaviće da to čini. Ove aktivnosti su ključni element za prikupljanje podataka o biološkom stanju resursa. Osim toga, Crna Gora prikuplja dodatne podatke kroz nacionalna istraživanja, koja vrši IBMK na godišnjem nivou. Prikupljanje podataka u lukama predviđeno je nakon stvaranja adekvatne lučke infrastrukture, s obzirom da crnogorska flota ne podržava ukrcavanje posmatrača na brod (za plovila koja su u prosjeku manja od 10 m LOA, sa većinom ispod 6 m LOA).

Kako okvir prikupljanja podataka u okviru reformisane ZRP obuhvata i brojne podatke u oblasti zaštite životne sredine, saradnja sa ministarstvima nadležnim za zaštitu životne sredine je predviđena kako bi se na najbolji način iskoristile dostupne budžetske linije iz različitih izvora.

Novi Zakon definisaće nove obaveze dostavljanja podataka o akvakulturi, što će kasnije biti uključeno i u nacionalni program prikupljanja podataka. Podaci o zaposlenima u ribolovu, preradi i uzgoju u početku će se djelimično prikupljati kroz sistem upitnika koji će se razviti, a u budućnosti se predviđa sistemsko rješavanje ovog pitanja kroz saradnju sa IBMK i MONSTAT-om. Očekuje se da će inicijalni upitnici pokriti sve osnovne ekonomske podatke (uključujući troškove i profit). Crna Gora je svjesna složenosti zahtjeva u okviru prikupljanja podataka, kao i da treba raditi na uključivanju svih potrebnih elemenata prije pristupanja. Međutim, s obzirom na ograničene administrativne kapacitete i stanje sektora, Crna Gora očekuje da će u potpunosti ispuniti uslove tek nakon pristupanja.

Crna Gora će nastaviti da prati dalji razvoj pravne tekovine EU u ovom području, s obzirom na promjene koje se očekuju.

4.4.2 Usklađivanje propisa

Posljednjim izmjenama zakona obuhvaćene su, između ostalog, i odredbe o programu prikupljanja podataka. Ovim je izvršeno djelimično usklađivanje sa odredbama Regulativa 508/2014 i 1380/2013, s obzirom na to da Crna Gora namjerava da započne sprovođenje programa prikupljanja podataka na način da on ne čini sastavni dio Operativnog programa predviđenog Regulativom 508/2014. Osim toga, izmjenama zakona obuhvaćene su odredbe o prikupljanju podataka kakve su bile na snazi do 2013. godine u okviru EU. Crna Gora će pratiti

razvoj pravne tekovine u ovom području, s obzirom na najavljene izmjene okvira za prikupljanje podataka. Ovo početno usklađivanje omogućit će Crnoj Gori da na nacionalnom nivou usvoji okvir sa ključnim elementima prikupljanja podataka (primarni fokus biće dat floti, ulovu i podacima o iskrcaju). Odredbe će sadržati i obavezu dostavljanja podataka nadležnim regionalnim organizacijama upravljanja ribarstvom –RFMO (naročito GFCM).

Izmjene zakona predviđaju mogućnost usvajanja nacionalnog programa prikupljanja podataka. Međutim, detaljna pravila će se usvojiti kroz pravilnike kojima će se propisati sadržaj programa i očekivani rezultati.

Novim zakonom koji se planira za 2017. godinu Crna Gora će definisati odredbe o sistemu prikupljanja podataka na način kako će on u tom trenutku biti definisan pravnom tekovinom EU.

4.4.3 Mjere koje će se preduzeti

Izrada nacionalnog programa prikupljanja podataka predviđena je za 2016. godinu. U zavisnosti od razvoja RIS-a, kao i rezultata tehničke pomoći koju će Crna Gora zatražiti, očekuje se da će sadržavati ključne module, koji su takođe zahtijevani Kontrolnom regulativom (podaci o floti, ulovu i naporu). Biološki podaci će biti prioritet, i Crna Gora će nastojati da struktura ove podatke u skladu sa zahtjevima. Isto važi i za ekonomske podatke, kao što je ranije objašnjeno. Omogućit će i uređivanje saradnje različitih institucija na nacionalnom nivou. Podrška uspostavljanju odgovarajuće elektronske podrške (biće neophodan IT sistem) će se tražiti iz međunarodnih izvora, kao i obuka za naučno i administrativno osoblje koje će raditi na ovom poslu. Očekuje se da će Crna Gora moći da dostavlja podatke u formatu koji je u skladu sa pravilima poziva za dostavljanje podataka EK u 2019. godini, uz djelimičnu usklađenost.

4.5 Inspekcija i kontrola

4.5.1 Administrativni kapaciteti

U Crnoj Gori kontrolu ribolovnih aktivnosti, odnosno Inspekciju u ribarstvu vrši Uprava za inspeksijske poslove. Ova uprava je samostalan organ i zadatke obavlja na osnovu internih pravila. MPRR planira usklađivanje zadataka između dva tijela kroz potpisivanje memoranduma o razumijevanju i saradnji, koji će definisati međusobnu komunikaciju i obaveze. Predviđa se da će memorandum urediti pitanja razmjene informacija, izvještavanja i načina izrade plana rada inspekcije. Kako Uprava za inspeksijske poslove sarađuje i sa pomorskom policijom, predviđeno je potpisivanje odgovarajućih sporazuma o saradnji i sa ovim tijelom ili uređivanje međusobnih odnosa kroz godišnji plan inspekcije.

Zadaci inspektora za ribarstvo, koje sprovodi Uprava za inspeksijske poslove, odnose se prvenstveno na kontrolu i inspekciju na kopnu (luke i iskrcajna mjesta), dok će određene kontrole na moru vršiti i druge odgovarajuće nadležne institucije. Raspodjela zadataka i nadležnosti odredit će se u novom Zakonu.

Radi pripreme inspeksijskih službi za puno obavljanje svojih dužnosti propisanih ZRP, Crna Gora namjerava da zatraži obuke tokom 2018. i 2019. godine. Predviđena su najmanje 3 seminara

godišnje. Kako pravila ZRP ne zahtijevaju posebne obrazovne zahtjeve za inspekciju, planirano je angažovanje eksperata za obuke inspeksijskih službi (npr. TAIEX misije).

U izmjenama Zakona sadržane su ključne odredbe koje se odnose na borbu protiv nelegalnog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova (NNN). Usklađivanje sa Regulativom br. 1005/2008¹⁹ i Regulativom za njeno sprovođenje²⁰ izvršiće se odredbama o izdavanju sertifikata ulova. Crna Gora je svjesna trenutnih pregovora na nivou EU o mogućim promjenama pravne tekovine u dijelu nadzora i kontrole, pa će pažljivo pratiti dalja događanja u ovom smislu.

Novi zakon o morskom ribarstvu, koji će se usvojiti 2017. godine, sadržaće dodatne odredbe o kontroli i uvozu proizvoda ribarstva u Crnu Goru. Odrediće se luka gdje će pristajanje stranih ribarskih brodova biti dozvoljeno (zasad je predviđena samo jedna), i propisaće se prodajni listovi i odgovarajući uslovi kontrole u skladu sa opštim pravilima inspekcija u lukama (tzv. port inspection scheme). Ove odredbe nemaju praktičnog uticaja na Crnu Goru, s obzirom da se do sada u crnogorskim lukama nijesu prijavljivala pristajanja brodova iz trećih zemalja ili EU. Novi zakon će obuhvatiti i uvođenje sistema kaznenih poena za prekršaje, pravnu osnovu za sertifikovanje snage motora i uvođenje mjera sledljivosti u skladu sa Regulativom 1224/2009.

Nakon usvajanja novog zakona, usvojiće se pravilnici za njegovu primjenu, o spoljašnjem označavanju plovniha objekata i opreme, kao i pravilnika koji propisuju zahtjeve u pogledu programa lučkih inspekcija, sledljivosti i unakrsnih kontrola. Odredbe o sadržaju dozvole za ribolov, u skladu s Kontrolnom Regulativom i njenom implementacionom regulativom, kao i pitanje izdavanja dozvola biće takođe obuhvaćeno pravilnicima nakon usvajanja novog Zakona. Očekuje se da će kompletan set pravilnika za primjenu zakona biti na snazi 2020. godine.

4.5.2 Mjere koje će se preduzeti

S obzirom da se proizvodi ribarstva (kao proizvodi animalnog porijekla, prema propisima o hrani) mogu uvoziti u Crnu Goru samo preko graničnih inspeksijskih mjesta, gdje postoji i carinska služba i veterinarska inspekcija, zadatak kontrole sertifikata o ulovu pri uvozu biće dodijeljen službi granične veterinarske inspekcije i carine. Smjernice koje EK daje u pogledu programa sertifikacije ulova i kontrole uvoza koristiće se za obuku graničnih inspektora, a sa nadležnim službama biće potpisan Memorandum o razumijevanju. Potpisivanje ovog Memoranduma se očekuje u 2018. godini. Predviđeni sistem obuhvata kontrole sertifikata o ulovu na granici, koji prate pošiljke koje dolaze iz trećih zemalja, uključuju provjeru dokumentacije sertifikata o ulovu usvojenih u skladu sa različitim pravilima RFMO. Uvoz u Crnu Goru se može obaviti preko dva granična inspeksijska mjesta, od kojih je jedno u luci otvorenoj za međunarodni saobraćaj (Bar). Na ovim mjestima će se vršiti kontrola sertifikata o ulovu za ulove koji se u Crnu Goru uvoze iz trećih država.

Sertifikati o ulovu za crnogorske ulove izdavaće, na zahtjev, Direkcija za ribarstvo. Obrazac sertifikata o ulovu propisaće se pravilnikom zasnovanim na izmijenjenom Zakonu. Usvajanje ovog pravilnika je predviđeno za 2015. godinu. Predviđa se da će automatski sistem za

¹⁹OJ L 286, 29.10.2008, str. 1-32

²⁰OJ L 280, 27.10.2009, str. 5-41

izdavanje sertifikata o ulovu biti uspostavljen tokom 2017. godine, te će biti djelimično operativan. Sistem će obuhvatiti unakrsne provjere podataka u Informacionom sistemu za ribarstvo (uvezivanje registara flote i dozvola sa podacima o ulovu i iskrcaju). Namjera je da se sertifikati izdaju kao automatski generisan dokument, validan u svojoj elektronskoj formi. Svaki sertifikat o ulovu imaće jedinstveni identifikacioni broj, kojim se potvrđuje da je original.

Što se tiče sistema kaznenih poena, propisima će se omogućiti uspostavljanje odgovarajućih baza podataka. Predviđa se da će dodatna IT i tehnička oprema biti potrebna za inspeksijske službe. Finansijska podrška će se tražiti od međunarodnih izvora za uspostavljanje neophodnih baza podataka i sistema razmjene informacija. Ovo se prvenstveno odnosi na obaveze iz Regulative o kontrolama. Procjenjuje se da će biti potrebne i dodatne nabavke opreme i vozila za potrebe nadzora i kontrole, uključujući i nabavku inspeksijske opreme (mjerači oka i slično).

Sertifikovanje snage motora obavljaće Mašinski fakultet. Očekuje se da će ovaj proces započeti tokom 2019. godine. Da bi započela ovaj proces, Crna Gora planira da kroz poboljšanje Ribarskog informacionog sistema (RIS) omogući prvu kontrolu podataka o snazi motora.

Kako je Bar jedina luka otvorena za međunarodni saobraćaj s mogućnošću uvoza proizvoda životinjskog porijekla, Crna Gora namjerava da ovu luku prijavi kao luku gdje je moguće pristajanje plovila iz trećih zemalja. Za ovu luku će se izraditi pravila lučke inspekcije tokom 2018. godine, u saradnji sa Lučkom kapetanijom i drugim relevantnim službama u oblasti inspekcije i kontrole (carina, veterinarska služba).

Nakon potpisivanja memoranduma o razumijevanju i definisanja međusobnih obaveza, planira se izrada godišnjih planova inspekcije.

Kako je RIS već uspostavljen u MPRR, predviđa se da će se izvršiti nadogradnja postojećeg softvera uvođenjem dodatnih modula. Ovi moduli će se povezati sa inspeksijskim službama, kako bi se omogućila efikasna unakrsna kontrola. Razvoj sistema predviđen je za 2017. godinu.

Ključno pitanje za Crnu Goru u oblasti inspekcije i kontrole jeste razvoj priobalne mreže mjesta za iskrcaj i mjesta prve prodaje. S obzirom na strukturu flote i njen način funkcionisanja, identifikovano je 6 ključnih mjesta iskrcaja/mjesta prve prodaje: Herceg Novi, Ulcinj, Bar, Budva, Tivat i Kotor. Prema dostupnim podacima, najveći broj plovniha objekata trenutno radi iz Bara, Kotora i Herceg Novog. Ove tri lokacije će imati prioritet u određivanju posebnih mjesta za iskrcaj i uspostavljanju priobalne infrastrukture. U ovom trenutku, lokacija u Baru se može odrediti kao početni korak. Ne predviđa se konstrukcija nove luke, niti konstrukcija i gradnja mjesta gdje će se obavljati prodaja na veliko, s obzirom da su količine ulova i veličina flote takvi da ne opravdavaju takvu investiciju. No, Crna Gora namjerava da uspostavi osnovnu infrastrukturu u postojećoj luci Bar, određivanjem posebnog dijela luke kao dijela za potrebe ribarstva. Predviđa se da osnovna infrastruktura uključi montažnu opremu (npr. kontejnere) koja će zadovoljavati higijenske i veterinarske uslove, uključujući opremu za bilježenje ulova i vaganje. Trenutno se procjenjuje da ovakav pristup može da garantuje podršku ribarima bez angažovanja značajnih finansija. Dalji razvoj luke Bar vidi se u dugoročnom periodu, uključivanjem skladišnih kapaciteta (predviđaju se frigo kontejneri skladišnog tipa) i podrškom za skladišta i usluge za ribarska plovila. Sličan pristup predviđa se i u ostalim lukama i iskrcajnim

mjestima, s izuzetkom usluga za flotu s obzirom da će njihova distribucija morati da bude ocijenjena kroz studiju izvodljivosti prije početka radova.

Trenutno instalirani SSMP sistem ne ispunjava sve zahtjeve pravne tekovine EU i biće nadograđen. Predviđa se da će nadogradnja sistema biti urađena u 2017. godini, a da je 2018. godina predviđeni rok za postizanje pune operativnosti. Crna Gora će razmotriti pitanje troškova SSMP signala, s obzirom na specifične operativne karakteristike njene flote.

AIS sistem biće instaliran na ribolovne plovne objekte iznad 10 m dužine. Crna Gora namjerava da počne instaliranje ovog sistema od 2016. godine. Ovo prelazi obaveze iz pravne tekovine EU.

U ovom trenutku, ribolovni plovni objekti nijesu premjereni u skladu sa zahtjevima pravne tekovine EU. Ovaj proces će započeti Uprava pomorske sigurnosti u 2017. godini, i odnosiće se na sve plovne objekte u Crnoj Gori.

Uvođenje sistema sledljivosti za proizvode ribarstva predviđeno je za 2018. godinu. Ovaj proces će se povezati sa uvođenjem elektronskog dnevnika ulova i sistema razmjene podataka, i biće povezan sa obavezom iskrcaja ulova na posebno određenim mjestima iskrcaja. Kontrola ulova i izjava o iskrcaju biće vršena na posebno određenim mjestima iskrcaja.

Postojeća veličina i način funkcionisanja sektora ribarstva Crne Gore ne opravdava kapitalne investicije u aukcije ili slične sisteme prve prodaje. Stoga se predviđa da će mjesta prve prodaje (uključujući i ispunjavanje standarda u pogledu bezbjednosti hrane i drugih veterinarskih standarda) biti organizovano u objektima koji mogu ispuniti zahtjeve bez iziskivanja visokih investicionih troškova. Crna Gora trenutno razmatra takve objekte u Baru i Herceg Novom.

5 AKCIONI PLAN

Crna Gora je na sastancima analitičkog pregleda zakonodavstva prihvatila pravnu tekovinu EU u oblasti ribarstva i obavezala se da će do datuma pristupanja da usaglašava nacionalnu politiku sa ZRP EU. Crna Gora prihvata pravnu tekovinu u području ribarstva i njene izmjene, ali smatra da će nekim specifičnim pitanjima biti potrebno posvetiti dodatnu pažnju u procesu pregovora o pristupanju.

Pravna tekovina u oblasti ribarstva obuhvata gotovo isključivo regulative, koje su sve neposredno primjenljive. Za pravilnu primjenu i efikasno sprovođenje ZRP, od ključnog značaja je informisanje učesnika, kao i razvoj institucionalnih kapaciteta koji će moći da sprovedu sve potrebne mehanizme.

Ovaj Akcioni plan sastavni je dio Strategije i sadrži korake i predviđena finansijska sredstva koja Crna Gora planira da usmjeri u sektor ribarstva (uključujući i troškove administracije i institucionalnog jačanja).

Pravna tekovina EU u oblasti ribarstva podijeljena je u nekoliko velikih cjelina, koje su na odgovarajući način sadržane i u Strategiji i u Akcionom planu. Cjeline uključuju: upravljanje flotom i resursima, uređenje tržišta (zajedničko uređenje tržišta proizvodima ribarstva), strukturne mjere, prikupljanje podataka, državnu pomoć, nadzor i kontrolu, kao i međunarodne sporazume.

Ukupan trošak usklađivanja (uključujući strukturne mjere i isključujući operativne troškove i troškove održavanja) procjenjuje se na 7.9 miliona EUR u periodu od sljedećih pet godina.

5.1 Flota i resursi

5.1.1 EU pravna tekovina

Pravna tekovina se u ovom segmentu sastoji od velikog broja regulativa, od kojih najveći broj nema značaja za Crnu Goru ni u periodu prije pristupanja ni nakon pristupanja EU. Stoga se u Strategiji i akcionom planu navode samo najznačajnije regulative koje imaju direktan uticaj na ribarstvo Crne Gore i predstavljaju značajne obaveze u smislu uspostavljanja potrebnih struktura i/ili njihovog sprovođenja.

Pravna tekovina EU u dijelu upravljanja flotom i resursima značajno je izmijenjena 2013. godine usvajanjem novog paketa regulativa koje čine ZRP EU.

Regulative koje regulišu segment upravljanja flotom i resursima, a od značaja su za Crnu Goru su:

- Regulative (EU) br. 1380/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2013. o zajedničkoj politici ribarstva, izmjeni regulativa Savjeta (EZ) br. 1954/2003 i (EZ) br. 1224/2009 i stavljanju van snage regulativa (EZ) br. 2371/2002 i (EZ) br. 639/2004 i Odluke Savjeta 2004/585/EZ

- Regulativa (EU) br. 1343/2011 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. decembra 2011. o pojedinim odredbama o ribolovu u GFCM području koja mijenja Regulativu Savjeta (EZ) br. 1967/2006 o mjerama upravljanja za održivo iskorišćavanje ribolovnih resursa u Mediteranu
- Regulativa Komisije (EZ) br. 26/2004 od 30. decembra 2003. o Registru ribolovne flote Zajednice
- Regulativa Savjeta (EZ) br. 1005/2008 od 29. septembra 2008. kojom se uspostavlja sistem Zajednice za sprječavanje, odvrćanje i eliminaciju nelegalnog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova i koja mijenja regulative (EEZ) br. 2847/93, (EZ) br. 1936/2001 i (EZ) br. 601/2004 te stavlja van snage regulative (EZ) br. 1093/94 i (EZ) br. 1447/1999
- Regulativa Komisije (EZ) br. 1010/2009 od 22. oktobra 2009 koja propisuje detaljna pravila za sprovođenje Regulative Savjeta (EZ) br. 1005/2008 kojom se uspostavlja sistem Zajednice za sprječavanje, odvrćanje i eliminaciju nelegalnog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova

Reforma ZRP-a zasniva se na dostizanju MSY najkasnije do 2020, uvođenju obaveze iskrcaja ulova i jačanju regionalne saradnje. Obaveza iskrcaja primjenjuje se u državama članicama od 1. januara 2015. godine, i podrazumijeva iskrcaj svih ulovljenih količina vrsta koje su pod kvotama ili u Mediteranu za koje postoje minimalne ulovne veličine kako su one definisane EU pravnom tekovinom. Crna Gora nema značajnih količina odbačenog ulova, ali najvažniji element koji planira da sprovede do pristupanja je onaj koji se odnosi na kontrolu i nadzor iskrcaja. Crna Gora nema tehničkih uslova za zbrinjavanje ulova čije su veličine ispod minimalnih ulovnih veličina.

U pogledu tehničkih mjera, za Crnu Goru su najvažnije one koje se odnose na Mediteran (Regulativa br. 1343/2011 i Regulativa br. 1967/2006 koju ona mijenja), a koje prije svega podrazumijevaju usvajanje planova upravljanja i promjene dimenzija ribolovnih alata i opreme koji se koriste u privrednom ribolovu. Minimalne ulovne veličine, kao i prostorne i vremenske zabrane, takođe će se uvesti u pravni sistem Crne Gore. Pritom Crna Gora namjerava da zaštiti i zadrži neke tradicionalne oblike ribolova u obalnom području.

U dijelu regulisanja nelegalnog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova, za Crnu Goru je najvažniji element uspostavljanja sistema nadzora sertifikata na uvozu iz trećih država (nakon pristupanja EU).

U dijelu dostavljanja podataka iz ribolova, pravna tekovina EU podrazumijeva dostavu podataka o ulovu u realnom vremenu, za šta je potrebno uložiti značajne dodatne napore, kako u informisanju učesnika u ribolovu, tako i u uspostavljanju potrebnih informacionih sistema.

5.1.2 Nacionalni propisi

Nacionalni propisi kojima su trenutno uređena pitanja vezana za flotu obuhvataju Zakon o morskom ribarstvu i marikulturi i pravilnike donešene na osnovu njega. Najvažniji su:

- Pravilnik o obliku i sadržini dnevnika ulova, izjave o iskrcaju, izvještaja o ulovu i roku dostavljanja izvještaja o ukupnom ulovu i iskrcaju ulova i načinu obavještanja i vođenja evidencije o prekrcaju ribe i drugih morskih organizama (SL CG br. 8/11)
- Pravilnik o obrascu dozvole, postupku izdavanja dozvole, načinu plaćanja naknade za obavljanje privrednog ribolova i bližim uslovima za prenošenje dozvole za privredni ribolov (SL CG br. 8/11)

- Pravilnik o osnovnim konstruktivno-tehničkim karakteristikama, načinu upotrebe, vremenu, namjeni, količini i vrsti ribolovnih alata i opreme koja se smije upotrebljavati u velikom i malom privrednom ribolovu (SL CG br. 8/11 i 27/14)
- Pravilnik o uslovima, ograničenjima i redoslijedu obavljanja ribolova u pojedinim ribolovnim područjima (SL CG br. 8/11)
- Pravilnik o registru ribolovnih plovniha objekata (SL CG br. 8/11)
- Naredba o zabrani lova i stavljanja u promet riblje mlađi, nedoraslih riba i drugih morskih organizama (SL CG br. 08/11)
- Odluka o visini pojedinačne naknade za obavljanje privrednog ribolova i marikulture (SL CG br. 14/11)
- Pravilnik o određivanju linije na kojoj voda prestaje biti slana u rijekama koje se ulivaju u more i određivanju granica zaštićenih ribolovnih područja („Sl.list CG“ br. 39/13)
- Pravilnik o sportsko rekreativnom ribolovu na moru („Sl.list CG“ br. 34/10 i 22/14)

5.1.3 Usklađivanje – akcioni plan

Proces usklađivanja zasniva se na donošenju pojedinih akata (prije svega novog Zakona o morskom ribarstvu i akvakulturi) i uspostavljanju potrebnih administrativnih struktura koje će biti u mogućnosti da sprovedu i primijene obaveze iz pravne tekovine EU.

Za potrebe usklađivanja sa pravnom tekovinom, prije pristupanja Crna Gora planira usvajanje novog Zakona o morskom ribarstvu i marikulturi, na osnovu kojeg će biti potrebno donijeti i niz propisa (pravilnika). Usklađivanje će se sprovesti postepeno, tokom pretpristupnog perioda.

Osim donošenja novog Zakona, proces usklađivanja će se zasnivati i na sljedećim koracima:

- razvoj registra ribolovne flote
- postepeni razvoj planova upravljanja za ključne oblike ribolova
- postepena edukacija učesnika u ribolovu o novim odredbama ZRP

U procesu prilagođavanja sektora novim zahtjevima, Crna Gora planira da osigura odgovarajuća finansijska sredstva u Agrobudžetu. Kako IPARD plan ne sadrži nikakve elemente finansiranja sektora ulova i njegovog prilagođavanja, cijeli sektor može da se finansira samo iz nacionalnih sredstava, što će za Crnu Goru da predstavlja značajan napor u smislu rezervisanja sredstava. U tom pogledu Crna Gora planira da osigura sredstva u Agrobudžetu (vidi poglavlje o strukturnim mjerama) kroz koja će da omogući finansiranje obnove flote, zamjene alata i motora, instalacije potrebnih uređaja za elektronsko praćenje, kao i mehanizama praćenja stanja resursa.

U dijelu finansiranja institucionalnih kapaciteta, Crna Gora će koristiti raspoloživa sredstva i instrumente pretpristupne pomoći.

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
2015	Dalji razvoj Registra ribolovne flote Crne Gore (nadogradnja sistema i njegovo ažuriranje)	MPRR		Usluge, oprema i ljudski resursi; Agrobudžet i međunarodna pomoć	20.000
2016	Implementacija projekta tehničke pomoći u razvoju RIS-a (IPA II - 2014)	MPRR		Međunarodna pomoć	550.000
	Početak uspostavljanja ERS sistema izvještaja	MPRR	Instalirani sistem i uređaji/izvještaji EK	Međunarodna pomoć	IPA II (vidi gore)
2017	Nacrt Zakona o morskom ribarstvu (predviđeno usvajanje na Vladi u istoj godini)	MPRR	Zakon usvojen na Vladi/izvještaji EK; SL MN	TAIEX	
	ERS – uspostavljanje sistema – finalizacija	MPRR		Međunarodna pomoć	150.000 i IPA II (vidi gore)
	Funkcionalni sistem elektronskog izdavanja ulovnih sertifikata	MPRR	Sertifikati izdati/baze podataka, carinski i MPRR izvještaji, EK izvještaji	Međunarodna pomoć /Agrobudžet	50.000
	Edukacija o mjerama upravljanja flotom i resursima (najmanje 10 obučeni osoba iz MPRR i IBMK)	MPRR, IBMK	Liste učesnika/ izvještaji	Međunarodna pomoć (FAO/GFCM, TAIEX)	20.000
2018	Nadogradnja registra flote	MPRR	Izvještaji EK	Agrobudžet, moguća međunarodna pomoć	20.000
	Izrada i usvajanje pravilnika na osnovu novog Zakona	MPRR	Službeni list CG		
	IT podrška uspostavljanju sistema, baze podataka i komunikacionih kanala sa EK	MPRR	Uspostavljena komunikacija/EK izvještaji	Agrobudžet/Međunarodna pomoć	100.000 i moguće nastavak iz IPA ²¹
	Izrada baze podataka i web-stranica (usluge i	MPRR	Provjera funkcionalnosti/EK	Agrobudžet/međunarodna pomoć	100.000

²¹ Svi iznosi za informatičku podršku su procijenjeni po trenutnim tržišnim cijenama (2015). Moguće je da će konačni ukupni iznos biti drugačiji, zavisno od integracije s drugim informatičkim sistemima i potrebama, posebno u odnosu na inspekciju i kontrolu.

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
	oprema, IT podrška)		izvještaji		
2019	Izrada i donošenje pravilnika na osnovu Zakona – obaveza iskrcaja ulova	MPRR	Objavljeni pravilnici/SL CG i izvještaji EK		
	Izrada i donošenje ostalih pravilnika na osnovu Zakona	MPRR	Objavljeni pravilnici/SL CG i izvještaji EK		
	Finalizacija registra flote	MPRR	Podaci poslati u skladu s pravnom tekovinom/izvještaji EK		30.000
	IT podrška u uspostavljanju baze podataka i razvoju elektronske komunikacije sa EK	MPRR	Uspostavljena početna komunikacija/ izvještaji EK	Agrobudžet/Međunarodna pomoć	150.000
	Edukacija o izradi izvještaja o floti i mjerama ZRP u dijelu upravljanja resursima (najmanje 10 obučених osoba)	MPRR /IBMK	Liste učešća i izvještaji	Agrobudžet/Međunarodna pomoć	10.000
	Izrada i usvajanje pravilnika o šemi ulaska i izlaska iz flote	MPRR	Objavljen pravilnik/ SL CG		
	Izrada nacrtu planova upravljanja za pridnene kočе, plivarice i male obalne alate	MPRR, IBMK	Izvještaji EK	Nacionalni budžet	20.000
2020	Funkcionalan sistem elektronske komunikacije sa EK	MPRR	Uspješan prenos podataka/izvještaji EK		
	Finalizovan registar flote	MPRR			
	Usvajanje planova upravljanja	MPRR	Planovi objavljeni i u sprovođenju/SL CG i izvještaji EK		
	UKUPNO (do 2020)				1.100.000

5.2 Uređenje tržišta

5.2.1 EU pravna tekovina

Pravna tekovina EU u dijelu uređenja tržišta značajno je izmijenjena 2013. godine usvajanjem novog paketa regulativa koje čine ZRP EU. U osnovi, jedinstveno uređenje tržišta je do 2013. godine počivalo na intervencijama i mehanizmima skladištenja, čiji su osnovni ciljevi bili regulisanje cijene na EU tržištu. Reforma ZRP-a promijenila je ovaj sistem na način da su ukinute intervencije i mehanizmi skladištenja, ali je organizacijama proizvođača omogućena veća uloga u regulisanju mjera upravljanja, a time i količine proizvoda koji dolazi na tržište. U većini Mediteranskih zemalja, organizacije proizvođača u ribarstvu nijesu uspjele da postignu veliki uticaj na kretanje na tržištu, prvenstveno zato što većina proizvoda dolazi iz uvoza, a manje iz njihovog ulova, ali i zato što ne postoje ulovna ograničenja (kvote). Jedine mediteranske države u kojima je mehanizam cjenovne regulacije uspio da funkcioniše su Španija i Francuska, ali isključivo zato što imaju velike ulove na Atlantiku (na mediteranskim obalama nema organizacija proizvođača u klasičnom smislu, čak ni u ovim državama). Crna Gora će da uspostavi osnovne mehanizme potrebne za funkcionisanje jedinstvenog uređenja tržišta u administrativnom smislu, ali slabe su šanse da će se crnogorski sektor, bilo u dijelu ulova ili u dijelu uzgoja, organizovati na način kako traži pravna tekovina EU u dijelu organizacija proizvođača. Crna Gora planira da osnaži ulogu sadašnjih zadruga i proizvođačkih grupa, s ciljem da ih usmjeri prema uspostavljanju organizacija proizvođača. Nije realno za očekivati da će ovakav sistem da bude uspostavljen prije 2020.

Regulative koje regulišu segment uređenja tržišta a od značaja su za Crnu Goru su:

- Regulativa (EU) br. 1379/2013 Evropskog Parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2013. o zajedničkoj organizaciji tržišta proizvodima ribarstva i akvakulture, koja mijenja Regulativu Savjeta (EZ) br. 1184/2006 i (EZ) br. 1224/2009 i stavlja van snage regulativu Savjeta (EZ) br. 104/2000
- Implementaciona regulativa Komisije (EU) br. 1419/2013 od 17. decembra 2013. o priznavanju organizacija proizvođača i međugraničnih organizacija, o proširenju pravila organizacija proizvođača i međugraničnih organizacija i o objavi okidačkih cijena kako su one predviđene Regulativom (EU) br. 1379/2013 Evropskog Parlamenta i Savjeta o zajedničkoj organizaciji tržišta proizvodima ribarstva i akvakulture
- 2014/117/EU: Preporuka Komisije od 3. marta 2014. o uspostavljanju i implementaciji planova proizvodnje i tržišta prema Regulativi (EU) br. 1379/2013 Evropskog Parlamenta i Savjeta o zajedničkoj organizaciji tržišta proizvodima ribarstva i akvakulture
- Implementaciona regulativa Komisije (EU) br. 1420/2013 od 17. decembra 2013. koja stavlja van snage Regulative (EZ) br. 347/96, 1924/2000, 1925/2000, 2508/2000, 2509/2000, 2813/2000, 2814/2000, 150/2001, 939/2001, 1813/2001, 2065/2001, 2183/2001, 2318/2001, 2493/2001, 2306/2002, 802/2006, 2003/2006, 696/2008 i 248/2009 nakon usvajanja Regulative EU) br. 1379/2013 Evropskog Parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2013. o zajedničkoj organizaciji tržišta proizvodima ribarstva i akvakulture

- Implementaciona regulativa Komisije br. 1418/2013 od 17. decembra 2013. o planovima proizvodnje i tržišta prema Regulativi (EU) br. 1379/2013 Evropskog Parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2013. o zajedničkoj organizaciji tržišta proizvodima ribarstva i akvakulture

5.2.2 Nacionalni propisi

Ne postoji poseban pravni okvir koji reguliše ZOT, osim nekih osnovnih odredbi u Zakonu. Zakon o morskom ribarstvu i marikulturi sadrži elemente pravne osnove za uređenje tržišta, ali se planira da se propisi za implementaciju usklađuju u kasnijoj fazi (nakon usvajanja novog zakona).

5.2.3 Usklađivanje – akcioni plan

Po pitanju uređenja tržišta, Crna Gora će uspostaviti potrebne strukture i procedure do pristupanja EU, ali nije za očekivati da će se formirati organizovane strukture unutar sektora na način kako je to predviđeno pravnom tekovinom EU. Crna Gora će nastaviti da investira u objedinjavanje i strukturiranje sektora kroz razvoj šema finansiranja postojećih oblika udruživanja u ribarstvu. Mjere finansiranja organizacija u ribarstvu opisane su u poglavlju o strukturnim mjerama, s obzirom da Crna Gora namjerava da ove mehanizme sprovede slično onima koji se sprovode u finansiranju organizacija proizvođača na nivou EU.

Kao ključni instrument u harmonizaciji zakonodavstva nameće se novi Zakon o uređenju tržišta i strukturnim mjerama u ribarstvu, kao i donošenje implementacionih pravila za njegovo sprovođenje.

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
2017	Izrada nacrtu i usvajanje Zakona o uređenju tržišta i strukturnim mjerama u ribarstvu	MPRR	Usvojen zakon/SL CG i izvještaji EK	TAIEX	5.000
	Izrada vodiča za organizacije proizvođača u ribarstvu	MPRR	Objavljen vodič/web-site		
	Edukacija o mjerama uređenja tržišta u ribarstvu	MPRR	Liste učešća	Međunarodna pomoć	10.000
2018	Pravilnik o priznavanju organizacija proizvođača	MPRR	Pravilnik objavljen/SL CG i izvještaji EK		
	Pravilnik o tržišnim nazivima proizvoda ribarstva	MPRR	Pravilnik objavljen/SL CG i izvještaji EK		
	Pravilnik o označavanju proizvoda ribarstva	MPRR	Pravilnik objavljen/SL CG i izvještaji EK		

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
2019	Izrada internih procedura za priznavanje organizacija proizvođača	MPRR	Izvještaji MPRR	Moguće međunarodna pomoć (FAO, TAIEX)	2.000
	Vodič za pravila označavanja	MPRR	Objavljen vodič/web-site	Moguće međunarodna pomoć (FAO, TAIEX)	2.000
	UKUPNO (do 2020)				19.000

5.3 Državna pomoć

5.3.1 EU pravna tekovina

Državna pomoć je u EU regulisana horizontalnim pravilima, prema kojima ona u principu nije dopuštena, osim ako se ne dozvoli posebnim izuzećem. Ovo su opšta pravila državne pomoći i, za razliku od poljoprivrede, ribarstvo nije obuhvaćeno opštim izuzećima. Zato se u sektoru ribarstva u pitanjima državne pomoći primjenjuju dvije specifične regulative koje daju izuzeće od opštih pravila državne pomoći. U ovom području, Crna Gora će da uspostavi registar državne pomoći u ribarstvu neposredno prije no što pristupi EU.

Regulative koje regulišu segment državne pomoći u ribarstvu i akvakulturi, a od značaja su za Crnu Goru su:

- Regulativa Komisije (EU) br. 1388/2014 od 16. decembra 2014. kojom se određeni oblici pomoći preduzećima aktivnim u proizvodnji, preradi i tržištu proizvoda ribarstva i akvakulture proglašavaju u skladu sa pravilima unutrašnjeg tržišta u primjeni Članova 107. i 108. Ugovora o funkcionisanju EU
- Regulativa Komisije (EU) br. 717/2014 od 27. juna 2014. o primjeni članova 107. i 108 Ugovora o funkcionisanju EU na pomoć male vrijednosti (de minimis) i sektoru ribarstva i akvakulture.

5.3.2 Nacionalni propisi

Specifičnih propisa koji regulišu nacionalnu državnu pomoć, a u skladu su sa pravnom tekovinom EU, u Crnoj Gori u sektoru ribarstva nema.

5.3.3 Usklađivanje – akcioni plan

U dijelu državne pomoći, Crna Gora planira da nastavi da finansira sektor iz sopstvenih sredstava do pristupanja EU, s obzirom da ne postoje mehanizmi kojima bi crnogorski sektor ulova mogao direktno da koristi EU sredstva u pretpristupnom periodu.

U dijelu državne pomoći, ključni mehanizmi nalaze se u okviru poglavlja o tržišnom takmičenju, a u dijelu ribarstva Crna Gora planira da razvije potrebne registre i procedure neophodne za procjenu i registraciju državne pomoći. Posebni propisi o državnoj pomoći u ribarstvu donijeće se u obliku pravilnika.

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
2017	Izrada nacrtu i usvajanje Zakona o uređenju tržišta i strukturnim mjerama u ribarstvu	MPRR	Usvojen zakon/ SL CG i izvještaji EK	TAIEX	2.000

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
	Edukacija o ZOT-u i državnoj pomoći	MPRR		Međunarodna pomoć	Vidjeti u poglavlju tržišta
2019	Uspostavljanje registra državne pomoći (nabavka softvera i opreme, sa početnom integracijom sistema)	MPRR/tijelo nadležno za pitanja državne pomoći	Izvještaji MPRR i EK	Agrobudžet/međunarodna pomoć	40.000
	Pravilnik o državnoj pomoći u ribarstvu i akvakulturi	MPRR			
2020	Uspostavljanje registra državne pomoći (nastavak)	MPRR/tijelo nadležno za pitanja državne pomoći	Izvještaji MPRR i EK	Agrobudžet/međunarodna pomoć	20.000
	UKUPNO (do 2020)				62.000 ²²

²² Početna procjena troškova uspostavljanja registra državne pomoći može se umanjiti ukoliko se primijeni integrirani IT sistem na nacionalnom nivou. Ovo će da se procijeni u kasnijim fazama, u saradnji sa nadležnim tijelima u Crnoj Gori.

5.4 Strukturne mjere

5.4.1 EU pravna tekovina

Pravna tekovina EU u dijelu strukturnih mjera značajno je izmijenjena 2013. i 2014. godine usvajanjem novog višegodišnjeg finansijskog okvira (VFF), opšte regulative o strukturnim fondovima Unije (tzv. Regulativa o zajedničkim odredbama) i, konačno, usvajanjem nove regulative o Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo.

Ključne regulative koje uređuju ovaj segment ZRP EU su:

- Regulativa (EU) br. 508/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. maja 2014. o Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo koja stavlja van snage Regulative Savjeta (EZ) br. 2328/2003, (EZ) br. 861/2006, (EZ) br. 1198/2006 i (EZ) br. 791/2007 i Regulativu (EU) br. 1255/2011 Evropskog Parlamenta i Savjeta
- Delegirana regulativa Komisije br. 1014/2014 od 22. jula 2014. koja dopunjava Regulativu (EU) br. 508/2014 o Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo koja stavlja van snage Regulative Savjeta (EZ) br. 2328/2003, (EZ) br. 861/2006, (EZ) br. 1198/2006 i (EZ) br. 791/2007 i Regulativu (EU) br. 1255/2011 Evropskog Parlamenta i Savjeta u pitanjima sadržaja i uspostavljanje sistema praćenja i ocjene sistema za sprovođenje operacija finansiranih od Evropskog fonda za pomorstvo i ribarstvo
- Implementaciona regulativa Komisije (EU) br. 771/2014 od 14. jula 2014. koja u skladu sa Regulativom (EU) br. 508/2014 Evropskog Parlamenta i Savjeta o Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo u pogledu operativnih programa, strukture planova za naknadu dodatnih troškova koji se pojavljuju kod operatera u ribolovu, uzgoju, preradi i tržištu određenih proizvoda ribarstva i akvakulture iz udaljenih regiona, način prenosa finansijskih podataka, sadržaj ex-ante i evaluacionih izvještaja i minimalne zahtjeve za planove za procjenu koje se moraju dostaviti u okviru Evropskog fonda za pomorstvo i ribarstvo
- Implementaciona regulativa Komisije (EU) br. 772/2014 od 14. jula 2014. koja određuje pravila o intenzitetu javne pomoći koji se može primijeniti na ukupno prihvatljive troškove za pojedine operacije koje se finansiraju u okviru Evropskog fonda za pomorstvo i ribarstvo
- Regulativa (EU) br. 1303/2013 Evropskog Parlamenta i Savjeta od 17. decembra 2013. koja postavlja zajedničke odredbe za Evropski fond za regionalni razvoj, Evropski socijalni fond, Kohezijski fond, Evropski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i Evropski fond za pomorstvo i ribarstvo i daje opšte odredbe za Evropski fond za regionalni razvoj, Evropski socijalni fond, Kohezijski fond i Evropski fond za pomorstvo i ribarstvo i stavlja van snage Regulativu Savjeta (EZ) br. 1083/2006

5.4.2 Nacionalni propisi

Nacionalni propisi kojima su trenutno uređena pitanja vezana za strukturne mjere (finansiranje u ribarstvu) obuhvataju Zakon o morskom ribarstvu i marikulturi i Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju. Ovi propisi odnose se na mehanizam finansiranja ribarstva iz Agrobudžeta, ali ne uređuju specifična pitanja strukturnih mjera u ribarstvu.

5.4.3 Usklađivanje – akcioni plan

Strukturne mjere u ribarstvu podrazumijevaju finansiranje strukturnih promjena u sektoru sa ciljem postizanja dugoročne održivosti. Nova regulativa o Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo sadrži popis mjera koje države članice mogu da finansiraju u skladu sa operativnim programom i partnerskim sporazumom (krovni dokument koji države moraju izraditi u skladu sa Regulativom o zajedničkim odredbama). Crna Gora do svog pristupanja EU neće moći da koristi sredstva iz Evropskog fonda, a kako IPARD plan ne sadrži mjere iz sektora ribarstva (izuzev akvakulture i prerade), Crna Gora namjerava da, u periodu do pristupanja, finansira sektor iz nacionalnih sredstava. Planira se da se, kroz ovakve projekte i projekte bilateralne pomoći, i dalje ostvaruje finansiranje administrativnih struktura i aktivnosti koje kofinansira EU kroz različite programe regionalne i prekogranične saradnje.

Ključan element u prilagođavanju Crne Gore mehanizmu strukturnih mjera odnosi se na uspostavljanje potrebnih administrativnih struktura i informisanje i edukaciju učesnika u sektoru ribarstva (ribari, prerađivači i uzgajivači), kako bi mogli maksimalno da iskoriste sredstva koja će Crnoj Gori biti na raspolaganju nakon ulaska u EU. Pritom će Crna Gora da koristi administrativne strukture koje se razvijaju u okviru prilagođavanja u dijelu poljoprivrede i ruralnog razvoja, namjeravajući da kao posredničko tijelo u procesu sprovođenja strukturnih mjera u ribarstvu koristi buduću Agenciju za plaćanja u poljoprivredi (struktura i aktivnosti ove Agencije detaljnije su opisane u posebnoj strategiji i akcionom planu koji se odnosi na ruralni razvoj).

Kao ključni element u harmonizaciji zakonodavstva izdvaja se novi Zakon o uređenju tržišta i strukturnim mjerama u ribarstvu, kao i donošenje implementacionih pravila za njegovo sprovođenje. U pretpristupnom periodu, Crna Gora će sprovoditi mjere finansiranja iz Agrobudžeta, uz razvoj potrebnih sistema i procedura koji će biti maksimalno usklađeni sa zahtjevima pravne tekovine kakva je ona na dan 1. januara 2015 godine. S obzirom da će pravna tekovina EU da se mijenja sa promjenom finansijskog perioda (2014-2020), Crna Gora će u ovom periodu pažljivo da prati izmjene s ciljem pravovremenog uspostavljanja odgovarajućih administrativnih procedura i tijela.

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
2015	Sprovođenje mjera pomoći iz Agrobudžeta prema nacionalnoj šemi	MPRR	Objavljene mjere/SL CG	Agrobudžet	300.000
2016	Sprovođenje mjera pomoći iz Agrobudžeta prema nacionalnoj šemi	MPRR	Objavljene mjere/SL CG	Agrobudžet	350.000
2017	Izrada Zakona o uređenju tržišta i	MPRR	Usvojen zakon/SL CG i izvještaji EK		

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
	strukturnim mjerama u ribarstvu				
	Sprovođenje mjera pomoći iz Agrobudžeta prema nacionalnoj šemi	MPRR	Objavljene mjere/ SL CG	Agrobudžet	350.000
	Edukacija zaposlenih u Agenciji i MPRR o sprovođenju mjera strukturne politike (najmanje 10 obučenih)	MPRR/Agencija za plaćanje	izvještaji	Međunarodna pomoć	20.000
2018	Razvoj operativnih struktura i izrada Memoranduma o razumijevanju sa Agencijom za plaćanje o delegiranju zadataka na implementaciji strukturnih mjera (Evropski fond za pomorstvo i ribarstvo ili drugi instrument)	MPRR/Agencija za plaćanje	MoU potpisan/ izvještaji MPRR, Agencije i EK		
	Edukacija o operativnim procedurama u sprovođenju mjera strukturne pomoći (najmanje 10 obučenih)	MPRR/Agencija za plaćanje	Materijali s edukacije/ izvještaji MPRR i izvještaji EK	Međunarodna pomoć	20.000
	Sprovođenje mjera pomoći iz Agrobudžeta prema nacionalnoj šemi	MPRR	Objavljene mjere/ SL CG	Agrobudžet	350.000
	Implementacija pravilnika na osnovu Zakona (prema mjerama)	MPRR	Izvještaji EK		
2019	Izrada internih procedura za određivanje relevantnih tijela za implementaciju strukturnih mjera	MPRR/Agencija za plaćanje	Procedure uspostavljene/SL CG i izvještaji EK	Međunarodna pomoć	3.000

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
	Izrada Operativnog programa/drugog programskog dokumenta (u zavisnosti od daljeg razvoja pravne tekovine u području strukturnih mjera u ribarstvu)	MPRR/IBMK/Agencija za plaćanje/tijelo nadležno za regionalni razvoj	Izrađen nacrt OP/ izvještaji EK	Međunarodna pomoć	20.000
	Izrada opisa sistema implementacije strukturnih mjera (Evropski fond za pomorstvo i ribarstvo ili drugi instrument) i uspostavljanje sistema	MPRR/ Agencija za plaćanje/tijelo nadležno za regionalni razvoj/Ministarstvo finansija	Opis sistema izrađen/EK izvještaji	Međunarodna pomoć	20.000
	Edukacija o operativnim procedurama i uspostavljanje funkcionisanja sistema sprovođenja strukturnih mjera	MPRR/Agencija za plaćanje		Međunarodna pomoć	20.000
	Sprovođenje mjera pomoći iz Agrobudžeta prema nacionalnoj šemi	MPRR	Objavljene mjere/ SL CG	Agrobudžet	400.000
	(moguće) ex-ante evaluacija programskog dokumenta	MPRR	Izveštaj o Ex-ante evaluaciji/izvještaji EK	Agrobudžet, međunarodna pomoć	100.000
	UKUPNO (do 2020)				1.953.000

5.5 Prikupljanje podataka

5.5.1 EU pravna tekovina

Prikupljanje podataka jedan je od osnova sprovođenja ZRP EU. Iako je pravna tekovina EU u ovom polju u procesu promjena (očekuje se da će novi okvir da bude usvojen u periodu prilagođavanja Crne Gore), ključne obaveze podrazumijevaju uspostavljanje sistema prikupljanja podataka koji su vezani za ribolov, kao i prikupljanje podataka koji se odnose na istraživanja na moru, uključujući i elemente socio-ekonomskih podataka, kao i neke podatke o životnoj sredini. Nakon izmjena ZRP u 2013. godini, očekuje se da će novi okvir za prikupljanje podataka da obuhvati i veće obaveze u pogledu prikupljanja podataka o stanju životne sredine i biodiverzitetu. Crna Gora će nastaviti da pažljivo prati razvoj pravne tekovine EU u ovom segmentu, s obzirom na moguće izmjene koje će biti usvojene.

Ključne regulative (iako u procesu izmjena) su:

- Regulativa Savjeta (EZ) br. 199/2008 od 25. februara 2008. o uspostavljanju zajedničkog okvira za prikupljanje, upravljanje i korišćenje podataka iz sektora ribarstva i podršci naučnom savjetu za ZRP
- Regulativa Komisije (EZ) br. 665/2008 od 14. jula 2008. koja postavlja detaljna pravila za primjenu Regulative Savjeta br. 199/2008 o uspostavljanju zajedničkog okvira za prikupljanje, upravljanje i korišćenje podataka iz sektora ribarstva i podršci naučnom savjetu za ZRP

5.5.2 Nacionalni propisi

Nacionalni propisi kojima su trenutno uređena pitanja vezana za prikupljanje podataka obuhvataju Zakon o morskom ribarstvu i marikulturi. Izmjene ovog zakona (usvojene na Vladi Crne Gore u decembru 2014. godine) daju osnov za donošenje novih propisa u ovom segmentu.

5.5.3 Usklađivanje – akcioni plan

Prikupljanje podataka u ribarstvu prema pravnoj tekovini EU uključuje izradu programa koji sadrži niz elemenata. Crna Gora će u tom smislu usklađivanju pristupiti postepeno, počevši sa izradom osnovnog programa. Kao element koji je potrebno regulisati u kratkoročnom periodu izdvaja se pitanje segmentacije crnogorske flote prema odredbama pravne tekovine u području prikupljanja podataka.

Novi Zakon sadržaće i nove obaveze dostavljanja podataka o proizvodnji u akvakulturi, koja će kasnije biti uključena u nacionalni program prikupljanja podataka. Podaci o zaposlenosti u ribarstvu, uzgoju i preradi u početku će se djelimično prikupljati kroz sistem upitnika koji će se razviti, a u budućnosti će se strukturisati kroz saradnju sa IBMK i MONSTAT-om.

Uključivanje sistematičnog i trajnog prikupljanja podataka o životnoj sredini, kao i socio-ekonomskih podataka, zavisice od raspoloživih sredstava u Agrobudžetu i postojećih ljudskih i tehničkih kapaciteta. Crna Gora očekuje da će potpuno sprovođenje programa prikupljanja

podataka da bude moguće tek nakon pristupanja EU. U pretpristupnom periodu, usklađivanje sa obavezama prvenstveno će se odnositi na dio prikupljanja podataka koji je obavezan u odnosu na međunarodne organizacije u ribarstvu kojih je Crna Gora član.

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
2015	Potpisivanje Sporazuma o saradnji u području prikupljanja podataka sa uključenim tijelima (IBMK, MONSTAT)	MPRR/MONSTAT/IBMK	Memorandum o razumijevanju potpisan/izvještaj i EK		
2016	Izrada programa prikupljanja podataka	MPRR/IBMK/MONSTAT	Program izrađen i usvojen/ izvještaji MPRR i EK	Agrobudžet i međunarodna pomoć	20.000
	Uspostavljanje potrebne IT infrastrukture za sprovođenje programa prikupljanja podataka	MPRR/IBMK	Izvještaji EK, MPRR i IBMK	Međunarodna pomoć	50.000 (I dijelom IPA)
	Stručna pomoć u segmentaciji flote	MPRR		Međunarodna pomoć	10.000
	Edukacija MPRR, MONSTAT-a i IBMK zaposlenih u pitanjima sprovođenja programa prikupljanja podataka (najmanje 10 obučenih)	MPRR IBMK/MONSTAT		Međunarodna pomoć	20.000
2017	Izrada novog Zakona o morskome ribarstvu – uključujući nove odredbe o prikupljanju podataka (zavisno od razvoja EU regulative)	MPRR	Zakon usvojen i objavljen/SL CG, MPRR i EK izvještaji		
	Izrada novog pravilnika o programu prikupljanja podataka u skladu sa novim zakonom	MPRR	Pravilnik objavljen/SL CG, MPRR i EK izvještaji		
2018	Revizija programa prikupljanja podataka	MPRR/IBMK/MONSTAT	Program izrađen/ SL CG, izvještaji EK, MPRR i IBMK	Međunarodna pomoć	10.000
2019	Sprovođenje programa (uključivanje podataka o životnoj sredini)	MPRR/IBMK/MONSTAT/Ministarstvo za zaštitu životne sredine	Rezultati i podaci poslati/izvještaji EK, MPRR i	Međunarodna pomoć, Agrobudžet/ Nacionalni	50.000

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjen a sredstva (EUR)
			MONSTAT-a	budžet za zaštitu životne sredine	
2020	Sprovođenje programa (uključivanje ekonomskih podataka)	MPRR/IBMK/MONSTAT	Rezultati i podaci poslati/izvještaji EK, MPRR i MONSTAT-a	Međunarodna pomoć, Agrobudžet	50.000
	Dostavljanje podataka institucijama EU prema pozivu - djelimična usklađenost	MPRR/IBMK	Izvještaji o dostavljenim podacima/ Izvještaji EK		
	UKUPNO (do 2020)				210.000

5.6 Inspekcijski nadzor i kontrola

5.6.1 EU pravna tekovina

Mjere inspekcije i nadzora u sprovođenju ZRP-a EU predstavljaju najznačajniji element u smislu administrativnih i tehničkih zahtjeva, i usklađivanje u ovom području vezano je uz raspoložive administrativne, institucionalne i tehničke kapacitete nadležnih organa. Crna Gora namjerava da postepeno nastavi usklađivanje, s obzirom na ogroman značaj ovog elementa i činjenicu da ovaj segment predstavlja i najveći izazov u smislu ljudskih i materijalnih resursa.

Ključne regulative na nivou EU su:

- Regulativa Savjeta (EZ) br. 1224/2009 od 20. novembra 2009. koja uspostavlja sistem kontrole Zajednice koji osigurava poštovanje pravila zajedničke ribarske politike, i mijenja Regulative (EZ) br. 847/96, (EZ) br. 2371/2002, (EZ) br. 811/2004, (EZ) br. 768/2005, (EZ) br. 2115/2005, (EZ) br. 2166/2005, (EZ) br. 388/2006, (EZ) br. 509/2007, (EZ) br. 676/2007, (EZ) br. 1098/2007, (EZ) br. 1300/2008, (EZ) br. 1342/2008 i stavlja van snage Regulative (EEZ) br. 2847/93, (EZ) br. 1627/94 i (EZ) br. 1966/2006
- Implementaciona regulativa Komisije (EU) br. 404/2011 od 8. aprila 2011. koja daje detaljna pravila za sprovođenje Regulativa Savjeta (EZ) br. 1224/2009 koja uspostavlja sistem kontrole Zajednice koji osigurava poštovanje pravila zajedničke ribarske politike.

Ove dvije regulative propisuju šta države članice moraju da kontrolišu i na koji način, a propisuju i obavezu uspostavljanja sistema dodjele prekršajnih poena za pojedine prekršaje ZRP-a.

Očekivano je da će se pravna tekovina EU mijenjati tokom perioda u kojem će Crna Gora imati pretpristupni status, s obzirom na promjene ZRP-a u 2013. godini. Crna Gora će pažljivo pratiti promjene ZRP-a u ovoj oblasti u cilju blagovremene pripreme za ispunjenje obaveza.

Nakon izmjena pravne tekovine u području finansiranja (opisano u poglavlju o strukturnim mjerama u ribarstvu), promijenjen je i način na koji EU kofinansira troškove inspekcije za države članice. U prošlom finansijskom periodu, kofinansiranje se obavljalo kroz direktno upravljanje od strane EK, dok se u ovom periodu kofinansiranje odvija kroz implementaciju operativnih programa čiji sastavni dio čini i inspekcija. U tom smislu, prioriteti Unije koje države moraju da uvrste u svoje operativne programe u dijelu inspekcije definisani su regulativom:

- 2014/464/EU Implementaciona odluka Komisije od 15. jula 2014. koja identifikuje prioritete Unije za sprovođenje nadzora i kontrole u okviru Evropskog fonda za pomorstvo i ribarstvo.

Osim ovih regulativa, na Jadranu se u državama članicama EU primjenjuje i posebni program kontrole za malu plavu ribu. On se sprovodi samo u GSA 17, na koji se odnosi plan za upravljanje usvojen u okviru GFCM-a.

5.6.1 Nacionalni propisi

Nacionalni propisi kojima su trenutno uređena pitanja vezana za nadzor i kontrolu obuhvataju Zakon o morskom ribarstvu i marikulturi, Zakon o inspekcijskom nadzoru, Zakon o zaštiti potrošača i Zakon o bezbjednosti hrane. Od pravilnika donešenih na osnovu Zakona najvažniji su:

- Pravilnik o tipu satelitskog sistema monitoringa ribolovnih plovih objekata i vrsti ribolovnih plovih objekata za koje se sistem uspostavlja (SL CG br. 39/13) i
- Pravilnik o obliku i sadržini dnevnika ulova, izjave o iskrcaju, izvještaja o ulovu i roku dostavljanja izvještaja o ukupnom ulovu i iskrcaju ulova i načinu obavještanja i vođenja evidencije o prekrcaju ribe i drugih morskih organizama (SL CG br. 8/11)

5.6.2 Usklađivanje – akcioni plan

Usklađivanje u segmentu nadzora i kontrole će zahtijevati značajna finansijska sredstva, s obzirom da Crna Gora nema uređenu kopnenu logistiku i infrastrukturu potrebnu za uspješno sprovođenje obaveza iz ZRP-a, kao i da je inspekciju potrebno dodatno tehnički opremiti i administrativno ojačati. Usklađivanje će se zato sprovoditi postupno, sa prioritetima u području razvoja VMS i AIS sistema i određivanja mjesta iskrcaja i mjesta prve prodaje na kojima je moguće vršiti odgovarajuće kontrole. Značajan dio usklađivanja u ovom segmentu odnosiće se na jačanje administrativnih kapaciteta i edukaciji svih ovlašćenih lica u poslovima nadzora i kontrole u ribarstvu.

Crna Gora je upoznata da je u toku analiza Uredbe o kontroli na nivou Evropske Unije, i nastaviće da prati razvoj pravne tekovine u ovom dijelu kako bi na odgovarajući način mogla da preduzme korake u okviru planiranih aktivnosti.

U pretpristupnom periodu, Crna Gora će finansirati većinu troškova nadzora i kontrole iz Agrobudžeta i sredstava namijenjenih za plate i troškove rada, dok se kofinansiranje nekih kapitalnih investicija planira iz međunarodnih sredstava pomoći koje Crna Gora planira da traži. Crna Gora planira i nabavku opreme za inspekciju, za koju će se sredstva takođe tražiti iz međunarodnih izvora.

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
2016	VMS – nastavak razvoja sistema i njegovih elemenata	MPRR	VMS funkcionalan/izvještaji MPRR i EK	Agrobudžet, međunarodna pomoć	10.000 i IPA
	Početak instalacije AIS-a	MPRR/ministarstvo zaduženo saobraćaj i pomorstvo	AIS djelimično uspostavljen/izvještaji EK, MPRR	Međunarodna pomoć	Vidi IPA iznose u prethodnim poglavljima
2017	Izrada novog Zakona o	MPRR	Zakon usvojen/SL CG,		

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
	morskom ribarstvu – uključivanje sistema bodovanja za prekršaje i ostalih ključnih elemenata		EK izvještaji, MPRR izvještaji		
	Potpisivanje sporazuma o saradnji između inspekcije i granične pomorske policije	MPRR/Uprava za inspekciju	MoR potpisan, MPRR, EK izvještaji	I	
	Izrada procedura za inspekciju u ribarstvu	MPRR/Uprava za inspekciju	Procedure usaglašene/EK i MPRR izvještaji, izvještaji inspekcije		
	Određivanje luka iskrcaja za plovila iz trećih država	MPRR/lučke uprave/carina	Luka određena/ izvještaji MPRR, carine		
	Izrada plana inspekcije za 2018. godinu	MPRR/Uprava za inspekciju	Plan izrađen/izvještaji MPRR, inspekcije i EK		
	VMS – nastavak nadogradnje sistema	MPRR	Nastavak funkcionalnosti VMS-a/izvještaji EK i MPRR	Međunarodna pomoć	20.000
	Razvoj AIS sistema, uključujući i izradu potrebnih pravilnika	MPRR/Ministarstvo nadležno za saobraćaj i pomorstvo	AIS funkcionalnosti/ izvještaji EK, MPRR, SL CG	Međunarodna pomoć	Vidi IPA iznose u prethodnim poglavljima
	Razvoj IT strukture FIS-a za komunikaciju sa inspekcijom	MPRR/Uprava za inspekciju	Funkcionalnost sistema	Međunarodna pomoć	30.000 i IPA
	Memorandum o razumijevanju sa lučkim kapetanijama	MPRR/lučke kapetanije i inspekcija	MoR potpisan/EK izvještaj		
	Početak premjeravanja plovila	Uprava pomorske sigurnosti i lučke kapetanije	Promjena vrijednosti u registru flote/EK, MPRR i izvještaji o floti	Nacionalni budžet	10.000
	Određivanje mjesta iskrcaja – Bar i Kotor (uključujući inspekciju), početne investicije u infrastrukturu	MPRR/ministarstvo nadležno za saobraćaj i pomorstvo	Luke određene i obavljene inspekcije/izvještaji inspekcije i EK	Nacionalni budžet/međunarodna pomoć	900.000
2018	Edukacija inspektora za ribarstvo i ovlašćenih	MPRR/ministarstva nadležna	Izvještaji sa obuke, EK izvještaji	Međunarodna pomoć	20.000

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
	inspektora iz drugih nadležnih tijela	za saobraćaj, unutrašnje poslove i Uprava za inspekciju			
	Izrada procedura za inspekciju u morskom ribarstvu	Uprava za inspekciju/MPRR	Izrađena pravila/EK izvještaji		
	Dalji razvoj IT strukture FIS-a za komunikaciju s inspekcijom	MPRR/Uprava za inspekciju	Sistem funkcionalan/izvještaji MPRR	Nacionalni budžet/međunarodna pomoć	50.000
	Potpisivanje sporazuma o saradnji sa nadležnim tijelima (carina, veterinarska služba) za nadzor sertifikata na uvozu	MPRR/Carina	MoR potpisan/ izvještaji EK i carine		
	Obuka graničnih veterinarskih i carinskih inspektora u kontroli sertifikata na uvozu (najmanje 15 obučениh)	MPRR/Carina	Izvještaji s obuke/EK izvještaji	Međunarodna pomoć	30.000
	Izrada pravilnika o spoljnom označavanju plovila i opreme	MPRR/ministarstvo nadležno za saobraćaj i pomorstvo	Pravilnik objavljen/SL CG, EK izvještaji		
	Izrada pravilnika o kontroli i potvrđivanju snage motora	MARD/Mašinski fakultet	Pravilnik objavljen/SL CG, EK izvještaji		
	Premjeravanje plovila	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva/lučke kapetanije	Izvještaji EK	Nacionalni budžet	20.000
	Razvoj i izrada šeme inspekcije u lukama u kojima je moguć iskrcaj sa plovila iz trećih država	MPRR/ministarstvo nadležno za saobraćaj i pomorstvo, lučke kapetanije, Uprava za inspekciju	Razvijena šema inspekcije		
	Izrada plana inspekcije za 2019.	MPRR/Ministarstvo	Plan izrađen/EK izvještaji		

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
		unutrašnjih poslova i Uprava za inspekciju			
	Dalji razvoj AIS sistema	Ministarstvo saobraćaja/MP RR	AIS funkcionalnosti/EK izvještaji	Međunarodna pomoć/nacionalni budžet	IPA uz moguće dodatne troškove od 20.000
	Dalji razvoj VMS sistema	MPRR	VMS funkcionalnosti/EK izvještaji	Nacionalni budžet	10.000
	Edukacija o inspekciji sledljivosti u ribarstvu prema pravnoj tekovini (najmanje 10 obučenih)	MPRR/Uprava za inspekciju	Izvještaji s edukacije, EK izvještaji	Međunarodna pomoć (TAIEX, FAO)	20.000
	Uvođenje sistema sledljivosti u ribarstvu prema pravnoj tekovini	MPRR/Uprava inspekcije	EK, MARD i inspekcijski izvještaji	Međunarodna pomoć	50.000
	Određivanje daljnjih mjesta iskrcaja– Herceg Novi i Ulcinj (uključujući uslove za inspekciju)	MPRR/ministarstvo nadležno za saobraćaj i pomorstvo/ministarstvo ekonomije	Luke određene i obavljene inspekcije/izvještaji inspekcije i EK	Nacionalni budžet/međunarodna pomoć	850.000
	Određivanje, opremanje i uspostavljanje mjesta prve prodaje – Bar i Herceg Novi	MPRR/ministarstvo nadležno za saobraćaj i pomorstvo, ministarstvo ekonomije	Luke određene i obavljene inspekcije/izvještaji inspekcije i EK	Međunarodna pomoć	950.000
2019	Edukacija inspektora iz svih nadležnih tijela	MPRR/Uprava za inspekciju/Ministarstvo unutrašnjih poslova		Međunarodna pomoć/nacionalni budžet	20.000
	Nastavak premjeravanja (baždarenja)	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva		Nacionalni budžet	10.000
	Nastavak potvrđivanja snage motora	Mašinski fakultet		Nacionalni budžet	10.000
	Određivanje mjesta iskrcaja – Budva i Tivat (uključujući uslove za	MPRR/Ministarstvo saobraćaja i	Luka određena i opremljena, inspekcije obavljene/	Nacionalni budžet/međunarodna	750.000

	Aktivnosti	Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR)
	inspekciju)	pomorstva/ Ministarstvo ekonomije	izvještaji inspekcije i EK	pomoć	
	Nastavak uvođenja sistema sledljivosti	MPRR/Uprava za inspekciju		Međunarodna pomoć/nacionalni budžet	20.000
	Nastavak opremanja mjesta prve prodaje – Bar i Herceg Novi	MPRR/ministarstvo nadležno za pomorstvo, ministarstvo ekonomije	Luke određene i obavljene inspekcije, izvještaji EK	Međunarodna pomoć/nacionalni budžet	800.000
2020	Nastavak potvrđivanja snage motora	Mašinski fakultet		Nacionalni budžet	10.000
	UKUPNO (do 2020)				4.610.000 ²³

²³Ovaj iznos ne uključuje operativne troškove i troškove održavanja

5.7 Administrativni kapaciteti

Za Crnu Goru u prepristupnom periodu od ključnog je značaja razvoj odgovarajućih administrativnih kapaciteta. Iako sektor ribarstva ima mali ekonomski značaj, zbog broja ulovnih jedinica i dužine obale, Crna Gora će morati da osposobi određeni broj dodatnih službenika za poslove ribarstva. Najveći broj novih planiranih zaposlenja odnosi se na sektore strukturne podrške i nadzora i kontrole, u kojima se ocjenjuje najveća potreba daljeg jačanja kapaciteta. Potrebno je intenzivno raditi i na edukaciji svih zaposlenih u nadležnim tijelima, s obzirom na izmjene pravne tekovine i očekivane aktivnosti za koje će Crna Gora morati da bude spremna do dana pristupanja EU.

	Aktivnosti		Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR) ²⁴
2016	Broj zaposlenih	5	MPRR	Kadrovski izvještaji/izvještaji EK	Državni budžet - administracija	48.000
	Broj zaposlenih	7	IBMK	Kadrovski izvještaji/izvještaji EK	Državni budžet - administracija	60.000
	Objavljivanje oglasa, broj zaposlenih	4+2	Uprava za inspekciju	Kadrovski izvještaji	Državni budžet - administracija	55.000
2017	Broj zaposlenih	5	MPRR	Kadrovski izvještaji/izvještaji EK	Državni budžet – administracija – moguće traženje međunarodne pomoći	48.000
	Promjena unutrašnje strukture		MPRR	Promjena strukture, SLCG, izvještaji MPRR i EK		
	Objavljivanje oglasa, broj zaposlenih	6+1	Uprava za inspekciju	Kadrovski izvještaji/izvještaji EK	Državni budžet - administracija	60.000
2018	Objavljivanje oglasa, broj zaposlenih	5+1	MPRR	Kadrovski izvještaji/izvještaji EK	Državni budžet - administracija	55.000
	Objavljivanje oglasa, broj zaposlenih	7	Uprava za inspekciju	Kadrovski izvještaji/izvještaji EK	Državni budžet - administracija	60.000

²⁴Vrijednosti su u bruto iznosu

	Aktivnosti		Odgovorna institucija	Način ocjene	Potrebna finansijska sredstva/pomoć	Procijenjena sredstva (EUR) ²⁴
2019	Broj zaposlenih	6	MPRR	Kadrovski izvještaji/izvještaji EK	Državni budžet - administracija	55.000
	Broj zaposlenih	7	Uprava za inspekciju	Kadrovski izvještaji/izvještaji EK	Državni budžet - administracija	60.000
	UKUPNO (do 2020)					501.000 ²⁵

²⁵ Ovaj iznos obuhvata samo plate. Operativni troškovi i dnevnice nisu uključeni. Prema pravnom okviru Crne Gore, iznosi dnevnica izračunavaju se u odnosu na dnevne plate, a operativni troškovi se procjenjuju u iznosu od 20% iznosa za plate, ukupno 100.000 EUR u obuhvaćenom periodu. Procjenjuje se da će operativni troškovi i dnevnice, kao i troškovi putovanja biti najviši u inspekciji, gdje se procjenjuje da će trošak iznositi i do 30% godišnjeg iznosa za plate.